

## امنیت اجتماعی در سبک زندگی حکمرانی اسلامی با رویکرد بیانیه گام دوم انقلاب

سروش امیری<sup>۱</sup>

زهرا میرزایی<sup>۲</sup>

### چکیده

سبک زندگی به عنوان یکی از مقوله های مرتبط و تاثیر گذار بر امنیت اجتماعی است. در این تحقیق که به صورت توصیفی تحلیلی و با روش مطالعه اسنادی و جستار اطلاعات علمی از منابع مکتوب و دیجیتال به مطالعه نقش سبک زندگی اسلامی در امنیت اجتماعی با رویکرد بیانیه گام دوم انقلاب پرداخته شده است. یافته های پژوهش حاکی از آن بود که سبک زندگی اسلامی و اصیل، ذخایری غنی از مفاهیم دینی و مفاهیم عمیق روان شناسی بوده و موجب ارتقای فرهنگ عمومی جامعه و ارتقاء احساس اعتماد میان افراد و احساس امنیت و قرارگیری آن در مسیر هنجارها و اصول اجتماعی می شود و جامعه را از جنایات پاک می کند و در پی آن امنیت برقرار می شود در صورتی که سبک زندگی اسلامی به درستی در کشور احیا شود امنیت اجتماعی را در بر خواهد داشت و جامعه ای که دین اسلام دارد و به سبک اسلامی زندگی می کند به تبع امنیت اجتماعی بالایی نیز خواهد داشت. در جهت ایجاد و تقویت امنیت در جامعه اسلامی باید سعی شود با احیای فریضه امر به معروف و نهی از منکر؛ نهادینه کردن جایگاه خانواده؛ ترویج و توسعه فرهنگ عفاف و حجاب؛ گسترش فرهنگ قرآنی و ارائه الگوهای اسلامی و با الگو قرار دادن سیره پیامبر (ص) و معصومین (ع)، سبک زندگی اسلامی در جامعه نهادینه شود تا موجبات ایجاد آرامش و امنیت در جامعه گردد البته رساندن جامعه به سبک زندگی اسلامی، نیازمند ارائه الگوهای عملی است. تا نحوه زندگی و محاسن شخصیتی و رفتاری آنان در معرض دید جوانان ما قرار بگیرد و موجب الگو برداری برای آنان گردد و در این راستا، نقش بسیار کلیدی رسانه ها و فضای مجازی و.. به شکل دادن به سبک زندگی مطلوب و رساندن جامعه به سبک زندگی اسلامی قابل توجه است.

واژه های کلیدی: سبک زندگی، سبک زندگی اسلامی، امنیت، امنیت اجتماعی

### مقدمه

انقلاب اسلامی ایران مبتنی بر هویت اسلامی با هدف احیای فرهنگ و تمدن اسلامی و ساختن جامعه ی پیشرفته که تامین کننده سعادت دنیا و آخرت انسان باشد به وقوع پیوست که برای نیل به ارزش های متعالی اسلام نیاز به داشتن الگویی جامع دارد، تا امکان دستیابی افراد جامعه به حیات طیبه را فراهم نماید و قابلیت عرضه به جهان را نیز داشته باشد. بدیهی است چنین الگویی با ارایه سبک های زندگی ارایه شده غربی تفاوت خواهد داشت. همچنین از آن جایی که منابع فرهنگی و

<sup>۱</sup> دکترای روابط بین الملل، دانشیار و عضو هیئت علمی دانشگاه علوم نظامی امین، ایران، تهران suroush.jnu@gmail.com

<sup>۲</sup> دانش آموخته کارشناسی ارشد فقه و حقوق و زبان انگلیسی.

معنوی، مهمترین منبع توانمندی و مزیت جوامع اسلامی است و تهدیدهای نرم افزاری و تهاجم همه جانبه غربی و سکولار به سرزمین های اسلامی رسیده است، لذا توجه به چیستی و شاخص های سبک زندگی اسلامی و مبتنی بر فرهنگ اسلامی به عنوان چراغ راهنمای جوامع خواهد بود. اسلامی شدن سبک زندگی در حوزه های گوناگون فردی و اجتماعی یکی از آرمان های اصلی انقلاب اسلامی بوده که علی رغم تلاش های انجام گرفته، جامعه فعلی ما به علت تاثیر پذیری از زندگی قبل از انقلاب اسلامی و از سوی دیگر به دلیل تهاجم فرهنگی بیگانگان نتوانسته است بین باورهای دین و شیوه زندگی خود ارتباطی تنگاتنگ ایجاد نماید. رهبر حکیم انقلاب اسلامی در ۲۲ بهمن ماه ۱۳۹۷ با صدور بیانیه ای برای ادامه ی راه روشن به تبیین دستاوردهای شگرف چهار دهه گذشته پرداخته و توصیه های اساسی به منظور جهاد بزرگ برای ساختن ایران اسلامی بزرگ ارائه فرمودند. معظم له با درک صحیح از وضعیت نگران کننده یکی از محورهایی که در بیانیه گام دوم انقلاب مورد اشاره قرار داده اند، سبک زندگی بوده است، از این رو تحقیق در سبک زندگی<sup>۱</sup> در واقع گام برداشتن در جهت تعمیق ارزش ها و آرمان های اصیل انقلاب بوده و می تواند از اهمیت و حساسیت بیشتری برخوردار باشد. در حقیقت شکست و بحران در حوزه فرهنگی به منزله اخلال در حوزه های مختلف حیات یک جامعه می باشد، زیرا مهمترین تکیه گاه و نقطه ثقل همبستگی، وحدت، هویت ملی و علت وجودی، در اکثر جامع خصوصاً جوامع مسلمان به ماهیت فرهنگ و ساختار اعتقادی و نوع سبک زندگی شان بر می گردد.

مفهوم سبک زندگی به ویژه در چند دهه اخیر توجه بسیاری از متفکران رشته های گوناگون علمی را به خود جلب کرده است. سبک زندگی را می توان به مجموعه ای از رفتارها تعبیر کرد که فرد آنها را به کار می گیرد تا نه تنها نیازهای جاری او را برآورده کند؛ بلکه روایت خاصی را که وی برای هویت شخصی خود برگزیده است در برابر دیگران مجسم سازد. سبک زندگی را به زبان ساده می توان چنین تعریف کرد: که درزندگی انسان اموری اعم از ابعاد فردی و اجتماعی، مادی و معنوی، مجموعه باورها و ادراکات و مجموعه ای گرایش ها و ارزش ها، تمایلات و ترجیحات و ... وجود دارند که یک قالب کلی و روش خاصی از زندگی کردن را برای فرد مشخص می کنند و فرد در آن چارچوب زندگی می گذرانند. مبنای مهم در سبک زندگی، جهان بینی و فلسفه ای است که فرد برای خود تعریف کرده است؛ و از طرف دیگر، جامعه و اجتماعی که افراد در آن زندگی می کنند جهان بینی و ایدئولوژی خاصی را تعریف نموده که افراد بر اساس آن زندگی خود را می گذرانند. (جزینی و همکاران، ۱۳۹۸)

سبک زندگی را باید از جمله مفاهیمی به شمار آورد که امروزه توجه بسیاری از افراد جامعه را در سطح وسیع به خود معطوف داشته است. سبک زندگی شیوه ای نسبتاً ثابت است که فرد اهداف خود را به وسیله آن پی می گیرد. بدون هیچ تردیدی می توان اذعان داشت که سبک زندگی اسلامی با تمام زندگی افراد و ابعاد آن مرتبط است و سیر کلی فرد در جهت رسیدن به اهداف و غلبه بر مشکلات که در واقع پیامد آن نظم و امنیت در جامعه است را در پی دارد. (محمدی، ۱۳۹۷) سبک زندگی نشئت گرفته از باورهای الهی، به عنوان یکی از عوامل مؤثر در تقویت امنیت اجتماعی است و از

<sup>۱</sup> life style

شاخصه ها سبک زندگی اسلامی، تقویت امنیت اجتماعی است. و برای تمام نظام های سیاسی حفظ هویت یکپارچه و هماهنگ که موجب امنیت اجتماعی باشد، اهمیت فراوان دارد. در شرایط کنونی برای جلوگیری از تهدیدها و مقابله با اشاعه سبک زندگی غربی باید خانواده ها را با اصول و سبک اسلامی و ایرانی آشنا کرد و با رعایت آن موجب ایجاد آرامش و امنیت در جامعه شد. جامعه ای می تواند شکوفا، سعادت مند و برخوردار از تمدن شود که در امنیت و آرامش به سر ببرد و از انواع آسیب های اجتماعی و تنش ها به دور باشد. اگر سبک زندگی ایرانی اسلامی به درستی در کشور احیا شود امنیت روانی و امنیت اجتماعی را در برخواهد داشت. برای داشتن سبک زندگی مناسب باید به اصول و ارزش های اسلامی خود توجه داشت، زیرا تقلید از سبک زندگی غربی به هویت و اصالت فرهنگ دینی و ملی ما ضربه وارد می کند سبک زندگی اسلامی آرامش روحی و روانی و امنیت را در جامعه برقرار می کند. یکی از اساسی ترین نیازهای فرد و جامعه امنیت است، به طوری که فقدان آن پیامدهای ناگواری در پی دارد. لذا با توجه به اهمیت و نقش سبک زندگی و بخصوص نقش سبک زندگی اسلامی، در این پژوهش سعی شده است تا نقش سبک زندگی اسلامی در امنیت اجتماعی، مورد واکاوی قرار گیرد و دید جامعی در مورد نقش سبک زندگی اسلامی در امنیت اجتماعی<sup>1</sup> ارائه شود.

### هدف پژوهش

با توجه به عنوان و موضوع پژوهش، هدف این پژوهش نقش سبک زندگی اسلامی در امنیت اجتماعی با رویکرد بیانیه گام دوم انقلاب است.

### روش شناسی پژوهش

روش پژوهش بر اساس ماهیت توصیفی-تحلیلی و روش گردآوری اطلاعات، مبتنی بر مطالعات کتابخانه ای، مطالعه اسنادی و جستجوی اطلاعات علمی از منابع مکتوب و دیجیتال است درحقیقت در این مقاله به روش کتابخانه ای به جمع آوری مطالب و تدوین آن ها پرداخته شده است.

### اهمیت و ضرورت بحث سبک زندگی

سبک زندگی ابزاری برای نمایش هویت خودی است. سبک زندگی فرد یا جامعه نماینده و معرف هویت اختصاصی آن فرد و جامعه است و از آن جا که سبک زندگی بیشتر در جنبه ی بیانگرانه و ظاهری و قابل رویت هویت انسانی مطرح می شود، در منظر دید همگان قرار دارد و در صورتی که بر پایه ارزش های اصیل اسلامی بنا شود، می تواند جاذبه اسلام را نشان دهد. سبک زندگی سالم یکی از شاخصه های سالم بودن فرد و جامعه است. در سال های اخیر سبک زندگی و فرهنگ جامعه ایرانی اسلامی مورد آماج حمله بدخواهان شده است و ایرانیان زیادی در حال فاصله گرفتن از سبک زندگی دینی و ملی خویش هستند. سبک زندگی مهمترین عرصه جنگ نرم دشمنان است و ریشه چنین تهاجمی به آنجا بر می گردد که با توجه به پایان یافتن جنگ سخت که در آن هدف نابود کردن بدن ها و حذف فیزیکی افراد بود، این عرصه به یکی از مهم ترین میدان های جنگ نرم تبدیل شد که در این جنگ هدف نابودی هویت ملی و استحاله ی فرهنگی و تغییر آداب و سنن

<sup>1</sup> Social Security

بومی و اعتقادات و ارزش های دینی افراد است. و دشمن، جنگ نرم و شیخون فرهنگی را آغاز کرد. با تغییر یافتن سبک زندگی ایرانی و اسلامی به شیوه سبک زندگی غربی بدون آنکه هم وطنان ما متوجه شوند، سربازان دشمن می شوند و با طیب خاطر حاضر به پرداخت سرمایه های مادی و معنوی خود برای بدست آوردن سموم مخرب غربی در قالب محصولات فرهنگی و کالاهای فانتزی آنان می شوند.

### پیشینه تحقیق در موضوع سبک زندگی

سبک زندگی از اصطلاحات مطرح شده در دوره مدرنیته ی غربی است که به سرعت مورد اقبال اندیشمندان قرار گرفت. طرح نخستین این اصطلاح به آلفرد آدلر<sup>۱</sup> روان شناس برجسته اتریشی در سال ۱۹۹۲ منسوب شده است در فرهنگ اسلامی، اگر مقید به لفظ سبک زندگی نباشیم و بخواهیم در مورد مصداق آن سخن بگوییم، می توان پیشینه ی بحث را به قرن ها پیش باز گرداند. در واقع کتاب قرآن کریم والاترین کتاب تبیین سبک زندگی اسلامی است: همانا این قرآن خلق را به راست ترین و استوار ترین طریقه هدایت می کند و اهل ایمان را که نیکوکار باشند به اجر و ثواب عظیم بشارت می دهد. (سوره اسرا، آیه ۹) پس از قرآن کریم نهج البلاغه، صحیفه سجادیه و صحیفه های سایر امامان معصوم سند هایی جاویدان برای آموزش سبک زندگی اسلامی هستند. همچنین کتب حدیثی و روایی را که رهنمودهای آن ها سنت و سیره رسول اکرم (ص) و امامان معصوم (ع) است مانند اصول کافی، حیلہ المتقین، بحار الانوار و ... همچنین کتاب های در حوزه اخلاق نگاشته شده که به نوعی تعلیم دهنده سبک زندگی اسلامی است.

اگر منظور از لفظ پیشینه اصطلاح سبک زندگی در تحقیقات باشد در کشور ما دیری نیست که این اصطلاح مورد توجه محققان و اندیشمندان قرار گرفته است. مخصوصا پس از بیانات مقام معظم رهبری در خراسان شمالی در تاریخ ۱۳۹۱/۷/۲۳ تکاپویی در فضای علمی کشور ایجاد شد و اندیشمندان دانشگاه ها و سازمان ها و نهاد ها، حساسیت بیشتری به این موضوع نشان دادند و در این راستا برخی از محققان بر آن شدند که سبک زندگی اسلامی را از گنجینه معارف اسلامی استخراج نمایند. از این رو منابعی که در دوران اخیر در زمینه سبک زندگی به چاپ رسیده اند، همانا قرآن و کتاب های معتبر حدیثی و اخلاقی است. مانند کتاب مفاهیم الحیات از آیت الله جوادی عاملی.

از جمله متغیر های مرتبط با امنیت اجتماعی، می توان سبک زندگی را نام برد. در این راستا در پژوهشی که مولایی و همکاران (۱۳۹۴) انجام دادند یافتند که سبک زندگی اسلامی با امنیت اجتماعی و سرمایه اجتماعی رابطه مستقیم و معناداری دارد. و یافته های پژوهش که توسط بارانی در ۱۳۹۸ صورت گرفت نشان داد رابطه سبک زندگی اسلامی با مؤلفه های امنیت و عدالت اجتماعی معنی دار است. به این ترتیب که پاسخگویان هرچه بیشتر به ابعاد ویژگیهای درونی، عبادی، اجتماعی و نוע دوستی سبک زندگی اسلامی پایبند باشند و عمل کنند، به امنیت و عدالت اجتماعی بیشتر توجه میکنند. و هر چه روشنفکری منفی، دنیاخواهی، گناهکاری، لذت طلبی و کم همتی بیشتری داشته باشند به همان اندازه توجه آنها به مفاهیم امنیت و عدالت اجتماعی کمتر میشود. در پژوهشی که توسط محمد ولی و رضایی ۱۳۹۹ انجام شد مشخص شد، هر چقدر

<sup>۱</sup> Alfred Adler

میزان احساس امنیت در شهروندان افزایش پیدا نماید، سبک های زندگی آنان به سمت سبک های اختیاری و فارغ از هرگونه استرس و نگرانی میل خواهد نمود از نتایج پژوهش نیمروزی و ظریفی (۱۳۹۴) نشان می دهد که بین سبک های زندگی جوانان و میزان دینداری آنان رابطه مثبت و قوی با سطح معنی داری ۰/۰۰۰ وجود دارد. علاوه بر این نتایج چنین سطح معنی داری را نیز برای ارتباط با ابعاد سبک زندگی با دینداری و ابعاد آن نشان میدهد؛ بنابراین فرضی رابطه بین سبک زندگی و دینداری اثبات می شود که بیانگر این است که انتخاب نوع سبک زندگی افراد متأثر از میزان دینداری آنان است. در پژوهشی که توسط ضیالالدین (۱۳۹۸) با عنوان تبیین الگوی سبک زندگی جامعه اسلامی در منظومه فکری مقام معظم رهبری (مد ظله العالی) و نقش آن در نظم و امنیت انجام گرفته است نتایج بیان می کند که با توجه به رشد تکنولوژی و تاثیر معرفی سبک های جدید و جذاب بیگانه در رسانه های اجتماعی بر اقشار مختلف جامعه و در نتیجه استفاده و وابستگی به این رسانه های اجتماعی، این سبک ها کم کم در زندگی فرد جایگاه مشخصی پیدا خواهد کرد. و پس از مدتی جزئی از سبک زندگی فردی و جمعی افراد خواهد شد، لذا با توجه به جوان بودن جمعیت کشور ضروری است با تاثیر پذیری گفتمان سبک زندگی در بیانات مقام معظم رهبری و سبک زندگی اسلامی که در قرآن و روایات ائمه معصومین بیان گردیده است.

### مفهوم شناسی سبک زندگی

#### سبک

واژه سبک اشاره به شیوه ای خاص و نسبتاً ثابت و قابل تمایز دارد و با کلماتی همچون اسلوب، روش، روال، شیوه، طریق، منوال، استیل و متد مترادف است. دکتر معین در فرهنگ فارسی خویش سبک را چنین بیان نموده است: ۱- طرز، شیوه ۲ روشی خاص که هنرمند ادراک و احساس خود را بیان می کند ۳- فلز ذوب شده در قالب ریختن ( فرهنگ فارسی معین ۱۸۱۸)

#### زندگی

در لغت زندگی مترادف با واژه های: زندگانی، زیستن، حیات و معاش دانسته شده است ( فرهنگ معین، ۱۷۵۳ ) و در لغتنامه دهخدا ذیل واژه زندگی به کامان حیات، محیا، حیوان اشاره شده است. وی زندگی را نقیض مرگ و مردگی معرفی کرده است.

#### سبک زندگی

وقتی واژه ی سبک، پیشوندی برای واژه ی زندگی قرار بگیرد و اصطلاح سبک زندگی را بسازد باید حاکی از گونه ای خاص و نسبتاً ثابت از زندگی باشد که به دلیل عناصر تشکیل دهنده آن از سایر سبک های زندگی متفاوت و متمایز نباشد. مفهوم سبک زندگی، به ویژه در چند دهه اخیر، توجه بسیاری از متفکران رشته های گوناگون علمی را به خود جلب کرده است سبک زندگی عنوان کلی است که می توان به گونه ای با مسائل و مطالعات علوم مختلفی پیوند یابد. تحقیقات پژوهشگران در حوزه هایی همچون پزشکی، روان شناسی، جامعه شناسی، تاریخ و باستان شناسی (یافته هایی که خبر از نحوه

هایی از زندگی و آداب اقوام گذشته می دهد)، علوم دینی و حتی علوم سیاسی و انتظامی را می توان به مسائل سبک زندگی مرتبط کرد. در واقع سبک زندگی همه ی روابط و تعاملات انسانی را در بر می گیرد همچنین همه ی شاخه های حوزه های زندگی انسان اعم از حوزه ی فردی ، خانوادگی و اجتماعی و... را شامل می شود و نشان دهنده نوع انتخاب و شیوه ی کنش های افراد در همه ی لحظه ها و صحنه های زندگی است. سبک زندگی پایه و اساس فهم شرایط فرهنگی موجود و تحولات پیش رو در این حوزه تلقی می شود. و نشان می دهد که در بطن ارزش های موجود در خرده نظام فرهنگی چه می گذرد. در واقع با به کارگیری مفهوم سبک زندگی و تعمیق درباره آن می توان از هنجارهای پنهان که در اذهان، باورها و رفتارهای مردم یک جامعه قابل مشاهده است ، سر درآورد و از جهت گیری ها و الگو های موجود یا در حال شکل گیری، به نحو واقع بینانه ای تفسیر کرد . بر این مبنا باید گفت که دغدغه مستمر مقام معظم رهبری و مسئولان کشور در حوزه مسائل و تحولات فرهنگی در ساخت تمدن نوین اسلامی را می توان با بررسی سبک زندگی و الگوهای آن پاسخ داد .

در مورد سبک زندگی تعابیر متعددی ارائه شده است. تعریف لغوی سبک زندگی در ویکی پدیا. دیکشنری: سبک زندگی، روش زندگی اشخاص، گروه ها یا جوامعی است که در مواجهه با روابط فیزیکی، روانی، اجتماعی و اقتصادی روزانه خود می باشد. سبک زندگی شامل فعالیت ها، رفتارها، عادت ها، علایق، عقاید و ارزش ها می شود. سبک زندگی ترکیبی از انگیزه ها، نیاز ها و خواسته هاست که تحت تاثیر عواملی مانند فرهنگ خانواده و گروه های اجتماعی می باشد. سبک زندگی همان شیوه ها و الگوهای روزمره زندگی است که الگوهای فردی مطلوب از زندگی و تمام عادات و روش هایی را که فرد یا اعضای یک گروه به آن ها خو کرده یا عملا با آن ها سر و کار دارند، مانند الگوهای روابط اجتماعی، سرگرمی، مصرف لباس و ... را در بر می گیرد و نگرش ها ، ارزش ها و جهان بینی فرد و گروهی را که عضو آن است منعکس می کند. در کتاب های لغت انگلیسی این واژه در معانی کم و بیش مشابهی به کار برده شده است : سبک زندگی مجموعه ای از طرز تلقی ها، ارزش ها، شیوه های رفتار، حالت ها و سلیقه ها، در هر چیزی را در بر می گیرد . روشی که یک فرد یا گروهی از مردم براساس آن کار و زندگی می کنند، یک زندگی سالم و راحت ( دیکشنری آکسفورد آدونیس ) . در تعریف دیگری آمده است: سبک زندگی راه و روش زندگی است که بیان کننده ایستارها و ارزش های یک فرد یا یک گروه می باشد ( راسل ، ۲۰۰۸ ) سبک زندگی را می توان به مجموعه ای از رفتار تعبیر کرد که آنها را به کار می گیرد زیرا نه تنها نیاز های جاری او برآورده می کنند، بلکه روایت خاصی را هم که وی برای هویت فردی خود برگزیده است در برابر دیگران مجسم می سازند. سبک زندگی مجموعه های نسبتا منسجم از همه رفتارها و فعالیت های یک فرد معین در جریان زندگی روزمره است که مستلزم مجموعه ای از عادت ها و جهت گیری ها ست ، بنابراین از نوعی وحدت برخوردار است . (گیدنز، ۱۳۸۲)

مفهوم سبک زندگی ظاهرا از نوشته های آلفرد آدلر، متفکر صاحب سبک در مکتب روان کاوی سرچشمه می گیرد، اگرچه برخی بر این باورند که ریشه ای این اصطلاح را باید در آثار ماکس وبر، جامعه شناس آلمانی، به ویژه در بحث های مربوط به گروه های منزلتی جست و جو کرد. (آنتی گیدنز ، ۱۳۸۲) به نظر آدلر از یک سو سبک زندگی صرفا بر اساس

فعالیت ها و رفتارها بررسی می شود و از سوی دیگر تنها بر جنبه های ذهنی و درونی انسان تمرکز داشته ، سبک زندگی را حاصل خوی ها و منش های فرد می داند . دسته دیگری از صاحب نظران همچون وبر ، وبلن ، ونزل و گیدنز با دیدگاهی بینابینی ، سبک زندگی را مشتمل بر جنبه های عینی (رفتار و فعالیت ها) و ذهنی (ارزش ها و نگرش ها) می دانند . (مهدوی کنی ، ۱۳۸۷) . سولومون اعتقاد دارد که هر جامعه ای دارای سبک و شیوه ای متفاوت است . سبک زندگی ، فعل و انفعال فرد را در محیط زندگی او نشان می دهد. (رسولی ، ۱۳۸۲) . برداشت گیدنز از مقوله سبک زندگی عبارت است از تلاش برای شناخت مجموعه منظمی از رفتارها یا الگویی از کنش ها که افراد آنها را انتخاب کرده اند و تلاش های آن ها در زندگی روزمره به واسطه آنها هدایت می شود. (خوش نویس ، ۱۳۸۹) در تعریف سبک زندگی ونزل می گوید: کلیت الگوهای رفتاری و تمایل هنجاری ... که از طریق فرایندهای اجتماعی تکامل می یابند. همچنین وبر، سبک زندگی را از جنس رفتار می داند که تمایلات ، آن را هدایت می کند و فرصت های زندگی ، بستر بروز آن را فراهم می کند. (هندری و دیگران ، ۱۳۸۱) لیز سبک زندگی را بر اساس الگوی خرید کالا تعریف می کند . به نظر وی سبک زندگی نشان دهنده شیوه متمایز جامعه یا گروه اجتماعی و نشان دهنده شیوه ای است که مصرف کننده در آن خرید می کند و به شیوه ای که کالای خریداری شده مصرف می شود ، بازتاب دهنده سبک زندگی مصرف کننده در جامعه است . (خوش نویس ، ۱۳۸۹) . محمد فاضلی در کتاب مصرف و سبک زندگی ، معنای این واژه را عبارت می داند از : طیف رفتاری ای که اصلی انسجام بخش بر آن حاکم است و عرصه ای از زندگی را تحت پوشش دارد و در میان گروهی از افراد جامعه قابل مشاهده می باشد و الزاما برای همگان قابل تشخیص نیست . اگر چه محقق اجتماعی میان آن و بقیه طیف رفتارهای افراد جامعه تمایز قائل می شود . و معتقد است سبک زندگی عبارت است از الگوی هم گرا (کلیت تامی) یا مجموعه منظمی از رفتارهای درونی و بیرونی ، وضع های اجتماعی و دارایی ها که فرد یا گروه بر مبنای پاره ای از تمایلات و ترجیح ها و در تعامل با شرایط محیطی خود ابداع یا انتخاب می کند . که به اختصار ، سبک زندگی ، الگو یا مجموعه نظام مند کنش های مرجح است . (مهدوی کنی ، ۱۳۹۰) از نظر سوئیل سبک زندگی عبارت است از: مجموعه ای از رفتارهای مشاهده پذیر و معنی دار که از سوی افراد تعریف می شود. در این تعریف نقش کلیدی عامل انسانی در شکل گیری سبک زندگی نمایان است. همچنین نشان می دهد که تشخیص سبک های زندگی از روی رفتار عینی و مشاهده شدنی افراد امکانپذیر است (عظیمی، ۱۳۸۵)

سبک زندگی به عنوان ملاک اصلی درک افراد از هویت شان ، بیش از آنکه ماهیتی ذاتی داشته باشد ، مقوله با ریشه های قوی فرهنگی و اجتماعی است . امروزه برنامه ریزی برای زندگی در داشتن سبک زندگی دلخواه ، رفته رفته به صورت طرحی مرکزی در باب هویت اجتماعی افراد در آمده است. (ذکاوتی ، ۱۳۸۷) هر چند تعاریف متعددی از مفهوم سبک زندگی ارائه شده است اما شاید بتوان تعریف گیدنز و فیدرستون را جامع ترین تعریف دانست . گیدنز سبک زندگی را این گونه تعریف کرده است : سبک های زندگی رفتارهای عادی روزمره هستند که در قالب عادات لباس پوشیدن ، خوردن ، محیط های مورد پسند برای تعامل با دیگران خود را نشان می دهد . اما این رفتارهای عادی روزمره در پرتو ماهیت متغیر

تشخص در معرض تغییر هستند. هر یک از تصمیمات ریز و درشتی که یک فرد روزانه اتخاذ می کند به چنین امور عادی کمک می کند. (گیدنز، ۱۳۸۲)

### مفاهیم مرتبط با سبک زندگی:

#### ۱. طبقه<sup>۱</sup>

مارکس<sup>۲</sup> به عنوان بنیان گذار مفهوم طبقه، این مفهوم را به طور دقیق تعریف نکرده است. با وجود این بنابر کلیت اندیشه های وی، می توان گفت طبقه، مجموعه ای به هم پیوسته اس از افراد است که نقش یکسانی در ساز و کار تولید ایفا می کند. (مارتین سیمور لیپیست ترجمه جواد افشار کهن، ۱۳۸۱). به عبارت دیگر طبقه از دیدگاه ماکس با وضعیت افراد در مناسبات تولید تعریف می شود، تعیین کننده همه ی رفتارها، احساسات، اندیشه ها و روابط اجتماعی آنان است.

#### ۲. فرهنگ<sup>۳</sup>

سبک زندگی مفهومی است که ارتباط نزدیکی با مفهوم فرهنگ دارد. واژه فرهنگ در طول زمان تحولات معنایی بسیاری یافته است. فرهنگ در نخستین معنا آن به پرورش و مراقبت از محصولات یا نگه داری از حیوانات اشاره داشته است. در دومین معنا به پرورش مفاهیم انتزاعی تر مثل ذهن انسان گسترش یافت که در این معنا تنها با برخی افراد، گروه ها و طبقات، رفتار و افکار فرهیخته و تربیت شده به کار می رفت. ادبیات، موسیقی، نقاشی، مجسمه سازی، تئاتر، سینما و علم از جمله تجلیات این کاربرد فرهنگ است. سومین معنای فرهنگ که به اعتقاد باکاک تاثیرگذارترین تعریف در علوم اجتماعی بوده است، در اندیشه روشنگری ریشه دارد. در معنای چهارم، فرهنگ به شیوه های متمایز زندگی، ارزش ها و معانی مشترک در دوره های مختلف تاریخی و گوناگون اشاره دارد. تعریف پنجم، از انسان شناسی نشأت گرفته است: فرهنگ مجموعه ی کنش هایی است که به واسطه آن ها، معانی در قالب یک گروه، تولید و مبادله می شوند. (رابرت باکاک، ترجمه خسرو صبری دشتی، ۱۳۸۱) گیدنز در تعریف فرهنگ می نویسد: فرهنگ به مجموعه ی شیوه های زندگی اعضای یک جامعه اطلاق می شود. فرهنگ، چگونگی لباس پوشیدن، رسم های ازدواج و زندگی خانوادگی، الگوی کارشان، مراسم مذهبی و سرگرمی های اوقات فراغت همه را در بر می گیرد. (آنتونی گیدنز، ترجمه منوچهر صبوری، ۱۳۸۳) بنا بر این تعریف نیز، سبک زندگی مفهومی تقریباً معادل فرهنگ دارد. اگرچه کاملاً با آن یک سان نیست و این عدم انطباق در دیدگاه گیدنز از سبک زندگی به این دلیل است که آن را شیوه هایی از زیستن می داند و سبک زندگی را عام تر از فرهنگ می داند.

#### ۳. خرده فرهنگ<sup>۴</sup>

مفهوم خرده فرهنگ به ارزش ها و فرایندهای متمایز گروه های خاص در صورت یندی فرهنگی و اجتماعی گسترده تر اشاره دارد. خرده فرهنگ ها را می توان نظام های معنایی و شیوه هایی برای ابراز وجود دانست که گروه های مختلف، در

<sup>۱</sup> calass

<sup>۲</sup> karl marx

<sup>۳</sup> culture

<sup>۴</sup> subcultuer



تلاش جمعی برای برخورد با تناقضات در وضعیت مشترک خویش ، آن را به وجود می آورند و خود را عموماً در انتخاب سبک خاصی از پوشش ، واژگان و زبان و نوعی خاص از موسیقی متجلی می سازد. ( ذکایی ، ۱۳۸۱ )

۴. مصرف

مفهوم مصرف از جمله مفاهیمی است که با سبک زندگی ارتباط بسیار نزدیکی دارد . به گونه ای که بیشتر محققان ، سبک زندگی را تنها در حوزه ی مصرف بررسی کرده اند . نظریه پردازان اجتماعی نظیر تورستن وبلن ، گئورک زیمل و ماکس وبر از نخستین کسانی هستند که این تحول بنیادی را درک کرده و بر اهمیت مصرف در حیات انسانی مدرن تأکید ورزیده اند . ( تورستن وبلن ، ۱۳۸۵ )

۵. منش یا عادتواره<sup>۱</sup>

عادتواره یا منش ترجمه لاتین مفهوم یونانی و ارسطویی سلوک<sup>۲</sup> است که حاکی از وضعیت ، حالت یا ریخت ظاهری معمول و عادت شده است خصوصاً در ارتباط با بدن ( ریچارد جنکینز ترجمه چاوشیان ۱۳۸۵ )

۶. سلیقه<sup>۳</sup>

یکی دیگر از مفاهیم اساسی که با سبک زندگی ارتباط نزدیکی دارد ، مفهوم سلیقه است . مهمترین بررسی را درزمینه سلیقه بوردیو انجام داده است . سلیقه از نظر بوردیو ، نظامی طرح های ادراکی و طرح های ارزیابی است که درعادتواره وجود دارند و بر انتخاب و اولویت دادن تأثیر می گذارند . به اعتقاد بوردیو سلیقه ضابطه ی زاینده ی سبک زندگی است ( پی یر بوردیو ترجمه چاوشیان ۱۳۹۰ )

۷. هویت<sup>۴</sup>

هویت ارتباط مستحکمی با سبک زندگی دارد . به همین دلیل ، سبک زندگی را مجموعه ای از رفتارها تعریف کرده اند که فرد آن ها را نه تنها برای تامین نیاز های خود ، بلکه برای ابراز و اظهار روایتی خاص از هویت شخصی خویش در برابر دیگران انجام می دهد . در واقع سبک های زندگی ، شیوه های بیانی هستند که افراد از طریق آن ها هویت های فردی و جمعی شان را ابراز و بیان کنند .

۸. سنت<sup>۵</sup>

آنتونی گیدنز از جمله کسانی است که درباره نسبت سنت و سبک زندگی بحث کرده است . دغدغه اصلی گیدنز در شناخت سنت مدرنیت است . از نظر او بررسی مفهوم سنت در شناخت مدرنیت اهمیت بسیار دارد و این امری است که بیشتر نویسندگان درباره مدرنیت از آن غافل مانده اند . ( آنتونی گیدنز ، ترجمه علی اصغر سعیدی، ۱۳۸۷ )

<sup>۱</sup> habitus

<sup>۲</sup> hexis

<sup>۳</sup> taste

<sup>۴</sup> identity

<sup>۵</sup> tradition

## نظریات سبک زندگی

نظریه آدلر: سبک زندگی نخستین بار جایگاهی ویژه در مباحث روانشناسی فردی، (که محصول ابتکار و ایده های آدلر است) یافته و پس از آن به تناسب نوع کارکردها، در دیگر حوزه های مطالعاتی بررسی شده است. مفهوم سبک زندگی را نخستین بار آدلر بیان کرده است. و آن را در مطالعات مربوط به فرآیندهای شکل گیری شخصیت به کار گرفته است. او رابطه تنگاتنگ میان شخصیت و سبک زندگی برقرار کرده است. مفاهیم عمده موجود در نظریه آدلر که با استناد به آن ها می توان سبک زندگی را توضیح داد از این قرار اند:

۱. کلیت شخصیت: از نظر آدلر شخصیت انسانی کلیتی در هم تنیده دارد که اجزای آن را نمی توان از هم تفکیک کرد. (آلفرد آدلر روانشناسی فردی ترجمه شرفشاهی، ۱۳۷۰). از دیدگاه آدلر پایه های شخصیت و همچنین سبک زندگی در دوران کودکی شکل می گیرد.

۲. خود اخلاق: آدلر انسان را موجودی مختار به تصویر کشیده است و می گوید ما خودمان، شخصیت و منشمان را به وجود می آوریم (دوان شولتز نظریه های شخصیت ترجمه سید محمدی، ۱۳۸۴). او در حقیقت با گزینش این مفهوم، مکانیسم های شکل گیری تغییرات نسبتاً اندک و احتمالی سبک زندگی را توضیح می دهد.

۳. هدف گرا بودن فرد: هدف گرایی مسیر حرکت فرد و فرایند تکون و ساخت شخصیت او را مشخص می سازد.

۴. احساس کهنتری و مدل جبران: آدلر در تبیین مفهوم سبک زندگی مفهوم احساس کهنتری و مدل جبران را بیان کرده است.

۵. احساس تعاون: انسان به مثابه موجودی اجتماعی، روحیه ای دارد که او را به سوی پیوند و دگر خواهی فرا می خواند و از نظر آدلر این مفهوم در توضیح سبک زندگی مهم و اساسی است

۶. سبک زندگی: سبک زندگی امری نسبتاً ثابت و پایدار است و امری کاملاً فردی است و از کلیت و یک پارچگی برخوردار است.

نظریه تورستن وبلن<sup>۱</sup>

تورستن وبلن یکی از مهم ترین جامعه شناسان کلاسیک است و نقطه عطف در اندیشه وبلن تمرکز او بر بنیادهای این مفهوم است. این بنیادها به دو دسته بنیادهای عینی و فرآیندهای روان شناختی یا ذهنی تقسیم می شود. وبلن همزمان به بنیادهای روانی و جامعه شناختی سبک زندگی توجه دارد. اهمیت انگیزش حرمت نفس و نمایش منزلت را به منزله ی عناصر اساسی سبک زندگی معرفی می کند. وبلن انسان را ساختار منسجمی از گرایش ها و عادت ها می داند که در یک فرآیند تکاملی حذف و گزینش، تحقق می یابد. از ویژگی های نظریه وبلن، جمعی بودن، یک پارچگی و طبقه بندی است

نظریه گنورگ زیمل<sup>۲</sup>

---

<sup>۱</sup> thorstein veblen

<sup>۲</sup> George simmel

از منظر زیمل، سبک زندگی کوششی است برای چیره شدن بر بی‌توانی دنیا، ذهن و عین، یا صورت و محتوای زندگی که در جوامع جدید بر انسان تحمیل می‌شود. همه‌ی اشکال و ساختارهای دنیای اجتماعی که وی فرهنگ عینی نامیده، نمودی از سیلان بی‌پایان روح یا محتوای درونی انسان است. نبود توازن که بر اثر سیطره‌ی فرهنگ عینی بر فرهنگ ذهنی ایجاد می‌گردد، سرآغاز شکل‌گیری سبک‌های جدید زندگی است.

نظریه‌ی ماکس وبر<sup>۱</sup>

او سبک زندگی را ذیل بحث از تاثیر باورهای دینی بر الگوی زندگی مطرح کرده است. هدف اصلی وبر در مقالات جامعه‌شناسی دین، بررسی تاثیر اندیشه‌های دینی بر فعالیت‌های اقتصادی، تحلیل رابطه بین قشربندی اجتماعی و اندیشه‌های دینی، فهم روابط دینی و ساختار منزلتی و قدرت‌های گروه‌های یک جامعه است و دریافت که هر یک از این گروه‌های منزلتی سبک زندگی خاصی داشتند.

از نظریه پردازان معاصر و معروف در حوزه سبک زندگی می‌توان به گیدنز و بوردیو اشاره کرد. به طور خلاصه نظریه گیدنز استدلال می‌کند.

نظریه گیدنز<sup>۲</sup>

گیدنز از نظریه پردازان و مفسران عصر حاضر نظریه‌های کلاسیک جامعه‌شناسی است. نظام نظری او که به نظریه ساختار بندی<sup>۳</sup> معروف شده است و بر بسیاری از آثار علمی او از جمله بحث‌های سبک زندگی سایه افکنده است. از نظر گیدنز سبک زندگی اصطلاحی که در فرهنگ سنتی چندان کاربردی ندارد، چون با نوعی انتخاب از میان شمار فراوان امکان‌های موجود همراه است. در نظریه گیدنز: سبک زندگی را می‌توان به مجموعه‌ای از کردارها تعبیر کرد که فرد آن‌ها را به کار می‌گیرد چون نه فقط نیازهای جاری او را بر می‌آورند، بلکه روایت خاصی را هم که وی برای هویت شخصی خود برگزیده است، در برابر دیگران متجسم می‌سازند. گیدنز سبک زندگی را ابزاری برای بیان تشخیص و هویت در جامعه‌ی مدرن بیان می‌کند. در حقیقت در دنیای مدرن، منابع هم‌ارز دیگری برای تفسیر کنش در دسترس افراد قرار دارد و همین امر تنوع‌گزینه‌ها را زیاد کرده است. یکی از پیامدهای آن اهمیت یافتن شیوه زندگی و اجتناب ناپذیر بودن آن برای فرد است. شیوه‌های زندگی به صورت عملکرد روزمره در می‌آیند. عملکردهایی که در نوع پوشش، خوراک، طرز کار و مصرف تجسم می‌یابند. شخصی که خود را به یک شیوه زندگی معین متعهد می‌داند، انتخاب‌های دیگر خارج از موازین و معیارهای خویش می‌بیند. (گیدنز، ۱۳۸۷). براین اساس، می‌توان نتیجه گرفت که سبک زندگی به عنوان منبع تفسیر و هویت ساز افراد می‌تواند بر انتخاب الگوهای رفتاری تأثیر بسزایی داشته باشد. سبک زندگی با فرصت انتخابی که به وجود می‌آورد، به افراد تا حدی آزادی عمل می‌دهد تا بتوانند در زندگی خود دست به

<sup>۱</sup> max weber

<sup>۲</sup> Anthony giddens

<sup>۳</sup> STRUCTURATION THEORY

انتخاب بزنند. در نتیجه ممکن است افراد الگوهای رفتاری مختلفی نظیر رفتار بزه کارانه را برای خود برگزینند. (بازری و چاوشی، ۱۳۸۱)  
نظریه بوردی<sup>۱</sup>:

بوردی و در نظریه تجربه و پویایی گزینش خود، معتقد است: پرورش شخص در خانواده ها و طبقه های خاص، خواسته ها و تجربیات اولیه ای از زندگی بر ای فرد فراهم می کند که بعدها به برداشت، سلیقه و علاقه او تبدیل میشود. این خواسته ها قابلیت نقل مکان دارد و در تمام اشکال اعمال، فعالیت و مصرف فرد خودنمایی می کند که باعث تصویر متفاوتی از کردار و فعالیت در ذهن افراد می شود. این تفاوت در سلیقه ها و فعالیت ها به سبکهای گوناگونی بستگی دارد که نیاز به انواع متفاوتی از شایستگی فرهنگی دارند (ابراهیمی و همکاران، ۱۳۹۰)

### سبک زندگی در علوم اجتماعی:

سبک زندگی در ادبیات موجود در علوم اجتماعی مفهوم نسبتاً جدید است. چنان که بعضاً پدیدار شدن سبک زندگی را در زمره اختصاصات جامعه مدرن متاخر قلمداد کرده اند. بر اساس این دیدگاه سبک زندگی که شامل مجموعه رفتارها و الگوهای کنش هر فرد که معطوف به ابعاد هنجاری و معنای زندگی اجتماعی می باشد اطلاق می شود و نشان دهنده کم و کیف نظام باورها و کنش های فرد است. به عبارتی سبک زندگی بر ماهیت و محتوای خاص تعاملات و کنش های اشخاص در هر جامعه دلالت دارد و مبین اغراض، نیات، معانی و تفاسیر فرد در جریان عمل روزمره زندگی روزانه است. سبک زندگی به عنوان الگویی از کنش اجتماعی تمیز دهنده افراد و گروه های اجتماعی از یکدیگر است. (ذکایی، ۱۳۸۶) در این تعریف تاکید بر الگوی کنش اجتماعی وجه تمایز دهنده این مفهوم با دیگر مفاهیم چون طبقه اجتماعی است.

### سبک زندگی از نظر جامعه شناسان

در ادبیات جامعه شناسی از مفهوم سبک زندگی دو برداشت متفاوت به عمل آمده است. در صورت بندی نخست سبک زندگی، معرف ثروت و موقعیت اجتماعی افراد و غالباً به عنوان شاخصی برای تعیین طبقه اجتماعی به کار رفته است. در صورت بندی دوم، سبک زندگی، نه راهی برای تعیین طبقه اجتماعی، بلکه شکل اجتماعی نوینی دانه میشود که تنها در متن تغییرات فرهنگی مدرنیته و رشد برهنگ مصرف گرایی ما می یابد. در این معنا سبک زندگی راهی است برای تعیین ارزش ها و نگرش ها و رفتار های افراد که اهمیت آن برای تحلیل های اجتماعی روز به روز افزایش می یابد (بازری: چاوشیان، ۱۳۸۱)

در ادبیات جدید جامعه شناسی فرهنگ و مطالعات فرهنگی، سبک زندگی اساساً اثری متفاوت از فرهنگ البته نه غیر مرتبط با آن تعریف می شود. این تفکیک بیش از هر چیز به سبب نسبتی است که میان مفهوم سبک زندگی با گسترش فردیت و اخلاق فرد گرایانه در جامعه جدید بر قرار می شود. فرهنگ مجموعه منسجمی از ایده ها، ارزش ها، هنجارها، نمادها و آداب و رسوم است که فرد به واسطه دریافت و تطبیق خود با آن ها امکان مشارکت در زندگی اجتماعی را می یابد. البته

---

<sup>۱</sup> pierre bourdieu

مواجهه فرد با فرهنگ لزوماً منفعلانه نیست. اما در نهایت فرهنگ مقوله‌ای فرافردی و کلان باقی خواهد ماند. در مقابل، سبک زندگی در مفهوم جدید آن بیشتر محصولی از انسان فردیت یافته‌ای که ان را خلق می‌کند قلمداد می‌شود. سبک زندگی پایه و اساس فهم شرایط فرهنگی موجود و تحولات پیش رو در این حوزه تلقی می‌شود و نشان می‌دهد که در بطن ارزش‌های موجود در خرده‌نظام فرهنگی چه می‌گذرد. در واقع با به‌کارگیری مفهوم سبک زندگی و تعمق در آن می‌توان از هنجارهای پنهان در اذهان، باورها، و رفتارهای مردم یک جامعه، سر درآورد و از جهت‌گیری‌ها و الگوهای موجود یا در حال شکل‌گیری، تفسیر واقع‌بینانه‌ای ارائه کرد. سبک زندگی مقوله‌ای اساساً سیال، لغزنده و غیر قطعی است (صفار هرندی، ۱۳۸۹)

### سبک زندگی اسلامی

دین اسلام دینی است جهانی و همیشگی و یک سلسله امور اعتقادی و مقررات اخلاقی و عملی است که به کار بستن آن‌ها سعادت انسان را در دنیا و آخرت تامین می‌کند. مقررات دین اسلام که از جانب آفریدگار جهان فرستاده شده طوری است که هر فردی از افراد بشر و هر جامعه‌ای از جامعه‌های انسانی که آن‌ها را به کار ببندد، بهترین شرایط زندگی و متری‌ترین کمال انسانی برایش فراهم خواهد شد. دین به عنوان نوعی از هدایت الهی، دگرگونی و آثار عمیق و وسیعی را در اندیشه و روح انسان‌ها پدید می‌آورد. در پرتو این دگرگونی که نظام شناخت‌ها و باورها، ارزش‌ها و گرایش‌ها و رفتارها و کردارهای انسان را در بر می‌گیرد، استعداد‌های درونی و فردی بشر شکوفا و هدایت می‌شود و مسیری ویژه به تکامل می‌رسد. دین می‌تواند درباره به‌خدمت گرفتن شاخص‌های مناسب فرهنگ گذشته، اگر مغایرتی با آموزه‌های دینی نداشته باشد، توجه و آن را تایید کند. (جوادی آملی، ۱۳۸۷) تفکیک سبک زندگی از اعتقادات و دین به عبارتی سکولاریزه کردن سبک زندگی مهم‌ترین دستاورد نظام سلطه بوده است که باید برای حفظ هویت، روش زندگی متناسب با اعتقادات باشد. حجت الاسلام حمید فاضل قانع نویسنده کتاب سبک زندگی بر اساس آموزه‌های اسلامی در رابطه با ارتباط سبک زندگی با دیگر مفاهیم اعتقادی می‌گوید: یکی از ضرورت‌های تحقق سبک زندگی اسلامی آن است که فراتر از پارادایم غالب و حاکم بر اندیشه‌ی سکولار، به بازخوانی فرهنگ مسلمانی و آموزه‌های اسلامی خود بپردازیم و با تکیه بر منابع معرفتی اسلام، سبک زندگی متناسب با فرهنگ دینی و سازگار با اقتضائات عصری را تعریف، ترسیم و ترویج نماییم.

بازخوانی آموزه‌های اسلام و ژرف‌اندیشی در آن، ظرفیت بالای این آموزه‌ها را برای فرهنگ‌سازی و ارائه الگوهای رفتاری مناسب نشان می‌دهد، زیرا انتزاعی‌ترین لایه‌های اعتقادی و معرفتی تا عینی‌ترین سطوح رفتاری که امروزه با عنوان سبک زندگی از آن یاد می‌شود. در چارچوب نظام معنایی اسلام جای گرفته و در مسیر تکامل و سعادت انسان مورد استفاده قرار می‌گیرد. همان‌طور که از آموزه‌های اسلامی بر می‌آید، رشد و تعالی و رسیدن به کمال انسان، تدریجی است و حرکتی رو به تزايد است. حرکتی از سلام در بستر اسلام و به سمت دارالسلام است (سوره یونس آیه ۲۵). این حرکت نیازمند سبکی از زندگی است که تامین‌کننده سلامت انسان باشد. سلامتی که ابعاد وجودی انسان را در بر گرفته و راه رسیدن به کمال و سلامت غایی را تبیین نماید. سبک زندگی سالم، سبکی از زندگی است که تامین‌کننده سلامت معنوی،

سلامت روانی ، سلامت اجتماعی و سلامت جسمی انسان است. در این سبک زندگی، هدف و فلسفه ی زندگی انسان، رسیدن به قرب و رضای الهی است. سبک زندگی در چاچوب اندیشه اسلامی اشاره به واقعیت بنیادی دارد که همه مفاهیم، تعاریف ، دیدگاه ها و روایت های معطوف به فرهنگ و تمدن از آن سرچشمه می گیرند . سبک زندگی افراد و جامعه متاثر از باورها و ارزش های حاکم بر آن فرد و جامعه و با وضعیت سلامتی جسمانی ، روحی ، روانی و معنوی آن ها پیوند دارد جهان بینی مادی و ارزش های لذت گرایانه و سود محورانه طبیعتا سبک زندگی خاصی از زندگی را شکل می دهد ، بنابراین دین در گام نخست با ارائه جهان بینی و ایدئولوژی ویژه ای زیر بنای شکل دهی به زندگی دین مدار را می سازد در مرحله بعد دین با ارائه آداب و دستورالعمل های خاصی برای همه ابعاد زندگی انسان به دنبال شکل دهی نوع خاصی از زیست انسانی است . دستورالعمل های اخلاقی و حقوقی و حقوقی فقهی دین ، در واقع به منظور ارائه الگویی از زیست دینی و خدا پسندانه است . دستورالعمل هایی که در حوزه پوشش ، خوراک ، آرایش ، رفتار با خانواده ، رفتار با همسایگان و ... همگی برای ساختن سبک زندگی دینی است . انسان مسلمان به طور طبیعی مدلی را که در آن بیشترین بندگی و بیشترین دستیابی به قرب الهی وجود داشته باشد را در زندگی فردی و اجتماعی خود مطلوب می داند . اسلامی بودن آداب و توحیدی بودن شیوه زندگی به این معناست که سبک زندگی بتواند بستر ساز عبودیت الهی در حیات انسانی باشد . نکته مهمی که در هنگام تعریف سبک زندگی اسلامی باید در نظر گرفته شود توجه به نیاز های انسان و شرایط تعادل او در زندگی است زیرا هر انسانی با هر گونه تفکر و هدف برای زندگی ، برای رسیدن به مطلوب خود نیازمند داشتن برنامه برای رسیدن به سلامت و تعادل در زندگی است . بدون هیچ تردیدی می توان اذعان داشت که سبک زندگی اسلامی با تمام زندگی افراد و ابعاد آن مرتبط است و سیر کلی فرد در جهت رسیدن به اهداف و غلبه بر مشکلات که در واقع پیامد آن نظم و امنیت در جامعه است را در پی دارد.

### اصول سبک زندگی اسلامی

اصول حاکم بر سبک زندگی اسلامی با توجه به دو بعد ذهنی و عینی سبک زندگی به اصول محتوایی و صوری تقسیم می شود . منظور از اصول محتوایی ، معیارهای عام معرفتی و گرایشی اند که اهداف اصلی انسان را از زیستن تشکیل می دهد . اصول محتوایی درون مایه ها و مقاصد اصلی زندگی را مشخص می کند . اصل عبودیت ، اصل پیوستگی معاش با معاد و اصل نیازمندی انسان به مراقبت ربانی ، مهم ترین اصول محتوای سبک زندگی بر شمرده اند. و شامل بینش ها ، ارزش ها ، گرایش ها ، اهداف ، آرمان ها و جهت گیری های ذهنی افراد است . اصول صوری به قواعد و معیارهایی اشاره دارند که به نحوه تحقق بایسته یا مکانیسم های صحیح عینیت یافتن اصول محتوایی در حیات انسانی می پردازند . سه اصل اعتدال، زیبایی و تحول و نو آوری ، اصول صوری سبک زندگی اسلامی بیان شده است. و مجموعه ای از رفتارهای الگومند است که افراد به اقتضای دنیای درونی و ضرورت های محیطی خود در عرصه های مختلف زندگی نظیر کار ، مصرف ، اوقات فراغت و ... از خود بروز می دهند . (فصیحی و همکاران ، ۱۳۹۴)

### سبک زندگی در آیات و روایات

سبک زندگی در قرآن کریم دارای برنامه مشخص است که یکی از اصلی ترین آن برنامه ها تهذیب و ترکیه ردائل اخلاقی و تخلق به مکارم و فضائل اخلاقی است. قرآن کریم علاوه بر ارائه برنامه، دستیابی به الگوهای ناب را برای مخاطبان خود فراهم ساخته و با ذکر آثار و برکات مکرمت های اخلاقی زمینه تثبیت آنها را در صحنه زندگی فردی، خانوادگی و اجتماعی محقق نموده است. امانت داری در کنار مکارمی همچون صداقت، انفاق، جبران نیکی ها و قدرشناسی و روحیه سپاسگزاری و صله رحم، میهمان نوازی و رعایت حق و حرمت والدین، خانواده، همسایه، دوستان به عنوان ملاک دین داری و مسلمانی شناخته شده است و پردازش به این مکرمت در واقع باز تبیین ملاک های مطرح در سبک زندگی متدینانه قرآنی است (احمدی و قاسمی، ۱۳۹۴) اسلام در نگاه به انسان به عنوان یک فرد، توصیه می کند زهد بورزد. زهد یعنی دلباخته و دلبسته دنیا نشود، اما در عین این که توصیه به زهد می کند، قطع رابطه ی با دنیا و کنار گذاشتن دنیا را ممنوع می کند. در سوره اعراف آیه ۳۲ می فرماید: کسی حق ندارد که از دنیا اعراض کند.

إِنَّ اللَّهَ يَأْمُرُكُمْ أَنْ تُؤَدُّوا الْأَمَانَاتِ إِلَىٰ أَهْلِهَا وَإِذَا أَحْكَمْتُمْ بَيْنَ النَّاسِ أَنْ تَحْكُمُوا بِالْعَدْلِ إِنَّ اللَّهَ نِعِمَّا يَعِظُكُمْ بِهِ إِنَّ اللَّهَ كَانَ سَمِيعًا بَصِيرًا (نسا، ۵۸). خدا به شما فرمان می دهد که امانتها را به صاحبانشان باز گردانید و، چون در میان مردم به داوری نشینید به عدل داوری کنید خدا شما را چه نیکو پند می دهد هر آینه او شنوا و بیناست. در آیه ۱۷ سوره آل عمران، صدق یکی از ویژگی های متقین که گرامی ترین افراد نزد خداوند هستند، شمرده شده است: الصابرين و الصادقين و القانتين و المنفقين و المستغفرين بالأسحار (آل عمران، ۱۷). بندگانی که خویشان دار و راستگو و اهل عبادت و انفاق گر و استغفار کنندگان در سحرگاهانند. یا ایها الذین آمنوا اتقوا الله و کونوا مع الصادقین توبه، ۱۱۹) ای کسانی که ایمان آورده اید! از خدا پرهیز کنید و با صادقان باشید. یا ایها الذین آمنوا أنفقوا ممّا رزقناکم من قبل أن یأتیَ یومٌ لا ینفع فیهِ ولا حیهةٌ ولا شفاعةٌ و الکافرُونَ هُمُ الظَّالِمُونَ (بقره، ۲۵۴). ای کسانی که ایمان آورده اید از آنچه به شما روزی داده ایم انفاق کنید پیش از آنکه روزی فرا رسد که در آن نه داد و ستدی است و نه دوستی و نه شفاعتی و کافران خود ستمکارانند. انّ الیه یأمر بالعدل و الاحسان و بنا، ذی القربی (نحل، ۹۰) خداوند به عدل و احسان و بخشش به نزدیکان فرمان می دهد. قال رسول الیه صلی الله علیه و آله و سلم: صلّة الرحم تعمر الدیار و تزید فی الاعمار (مجلسی، محمدباقر، ۱۴۰۴ ه ق) صله رحم موجب آبادی شهرها و آبادی ها و زیادی در رزق می شود. قال الباقر علیه السلام: صلّة الرحم تحسّن الخلق و تسمّح الکف و تطیب النفس و تزید فی الرزق و تنسی، فی الاجل (همان) صله رحم موجب حسن رفتار و بخشش است و پاکی نفس و زیادی رزق و تأخیر در مرگ می شود.

وَإِذْ أَخَذْنَا مِيثَاقَ بَنِي إِسْرَائِيلَ لَا تَعْبُدُونَ إِلَّا اللَّهَ - وَبِأُولِي الدِّينِ إِحْسَانًا وَذِي الْقُرْبَىٰ وَالْيَتَامَىٰ وَالْمَسَاكِينِ وَقُولُوا لِلنَّاسِ حُسْنًا وَأَقِيمُوا الصَّلَاةَ وَآتُوا الزَّكَاةَ ثُمَّ تَوَلَّيْتُمْ إِلَّا قَلِيلًا مِّنْكُمْ وَ أَنْتُمْ مُّعْرِضُونَ (بقره ۸۳) هنگامی که از بنی اسرائیل عهد گرفتیم که جز خدای را نپرستید و نیکی کنید درباره پدر و مادر و خویشان و یتیمان و فقیران، و به زبان خوش با مردم تکلم کنید و نماز به پای دارید و زکات بدهید، پس شما عهد شدسته و روی گردانیدید جز چند نفری، و شما باید که از حکم خدا برگشتید. همچنین در سوره نسا آیه ۳۶ می فرماید: و خدای یکتا را پرستید و هیچ چیزی را شریک وی نگیرید و نسبت به پدر و مادر و

خویشان و یتیمان و فقیران و همسایه دور و نزدیک و دوستان موافق و رهگذران و بندگان که زیر دست تصرف شمایند نیکی کنید، که خدا مردم متکبر خودپسند را دوست ندارد. در سوره احقاف آیه ۱۱۵ می فرماید: و ما انسان را به احسان در حق پدر و مادر خود سفارش کردیم، که مادر با رنج و زحمت بار حمل او کشید و باز با درد و مشقت وضع حمل نمود و سی ماه تمام مدت و شیرخواری او بود تا وقتی که طفل به حد رشد رسید و آدمی چهل ساله گشت عرض کند: بار خدایا، مرا بر نعمتی که به من و پدر و مادر من عطا فرمودی شکر بیاموز و به کار شایسته ای که رضا و خشنودی تو در آن است موفق دار و فرزندان مرا صالح گردان، من به درگاه تو باز آمدم و از تسلیمان فرمان تو شدم. این که آفرینش آسمانها و زمین و هر آنچه در آنهاست، هدفمند صورت گرفته است، در جای جای قرآن به چشم می خورد و غایتمندی و حکیمانه بودن آفرینش آنها مورد تأکید قرار میگیرد. در آیاتی، تذکر داده میشود که برخوردار زیستن انسان، جز، اهداف آفرینش هستی است و او ضمن استفاده از برکات کیهانی در جهت بهسازی زندگی این جهانی، از طریق تماشای نشانه های نهفته در متن هستی، به شناخت خداوند نایل می آید. در این رابطه در سوره آل عمران آیه ۱۹۰ و ۱۹۱ می فرماید: بی شک در آفرینش آسمانها و زمین و آمد و رفت شب و روز، نشانه هایی برای خردمندان است، همانا که خدا را در حل ایستاده و نشسته و آنگاه که بر پهلو خوابیده اند، یاد می کنند و در مورد آفرینش آسمانها و زمین می اندیشند (و میگویند): پروردگارا! اینها را بیهوده نیافریده ای! منزهی تو. ما را از عذاب آتش مصون دار. و در سوره جاثیه آیات ۱۲ و ۱۳ می فرمایید: خداوند همان کسی است که دریا را مسخر شما کرد تا کشتیها به فرمانش در آن حرکت کنند و بتوانید از فضل او بهره گیرید و شاید شکر نعمتهایش را به جا آورید. او آنچه در آسمانها و آنچه در زمین است همه را از سوی خودش مسخر شما ساخت، در این نشانه هایی است برای کسانی که می اندیشند.؟ (احمدی و قاسمی، ۱۳۹۴)

بزرگان دینی نیز احادیث زیادی مرتبط با سبک زندگی فرموده اند که در ادامه به چند مورد اشاره می شود.

پیامبر اکرم (ص) فرمودند: «نخستین چیزی که خداوند بر امت من واجب کرد نمازهای پنجگانه است، و نخستین عملی که از آنان بالا برده میشود، و از آنان سؤال میشود همان نماز است.» «همچنین امام باقر (ع) فرمودند: «اسلام بر پنج چیز بنا شده است: نماز، زکات، حج، روزه و ولایت اهل بیت (ع)». همچنین می فرمایند: «نماز ستون دین است، مثل آن مثل ستون خیمه است که وقتی استوار باشد میخها و طنابها پا برجاست، و هرگاه ستون آن کج و شکسته شود هیچکدام از آنها استوار نمی مانند» (مجلسی، ۱۴۰۴ق). امام صادق (ع) می فرمایند: «نخستین چیزی که از بنده حسابرسی میشود نماز است، پس اگر نماز پذیرفته شد اعمال دیگرش نیز پذیرفته میشود، چنانچه نمازش رد شود بقیه اعمال او هم قبول نخواهد شد» (حرعاملی، ۱۴۰۳ق). با توجه به احادیث فوق، اصل و اساس و ستون دین اسلام و سبک زندگی اسلامی نماز است و سایر اعمال و رفتار فرد مسلمان وابسته به نماز است؛ یعنی اگر فرد در اقامه نمازش ثابت قدم باشد سایر اعمالش را نیز به بهترین وجه انجام میدهد. قرآن کریم در سوره عنکبوت آیه ۴۵ می فرماید: نماز از فحشاء و منکرات نهی می کند.

**اهمیت سبک زندگی در بیانیه رهبری**



سبک زندگی در بیانات مقام معظم رهبری (مدظله العالی): فارغ از اینکه اصطلاح «سبک زندگی» در فرهنگ واژگان حضرت امام خامنه ای (مدظله) تازگی دارد یا نه. آنچه که در کشور ما از آن به عنوان سبک زندگی یاد می کنند. از همان آغاز رهبری ایشان یا حتی قبل تر از آن دغدغه ی ایشان بوده است بنده زمان ریاست جمهوری در شورای عالی انتساب فرهنگی قضیه ی طرح لباس ملی را مطرح کردم و گفتم بیاید یک لباس ملی درست کنیم (...). عرب ها لباس ملی خودشان را دارند، هندی ها لباس ملی خودشان را دارند. اندونزیایی ها لباس ملی خودشان را دارند ... من و شما که ایرانی هستیم. لباسمان چیست؟ (بیانات در دیدار جمعی از جوانان استان همدان، ۱۳۸۳/۴/۱۷)

در باب سبک زندگی مقام معظم رهبری همیشه و در همه موارد در سال های گذشته به این بحث اشاره داشته اند که چگونه سبک زندگی اسلامی را بنا نهیم به طوری که ایشان در همان ابتدای راه رهبری جامعه اسلامی در سال ۱۳۹۶ چنین بیان نمودند که جمهوری اسلامی، از اول نشان داد که زیر بار فرهنگ مبتذل و فاسد غربی نخواهد رفت. این نکته را من عرض کنم که سلطه ی واقعی قدرتها. سلطه ی فرهنگی است، یعنی اگر می تواند فرهنگ و باورها و انتقادات و رسوم و آداب و عادات خود را، و در مرحله ی بالاتر. زبان و خط خود را در ملت دیگری نفوذ بدهد. بر آن ملت مسلط است و مسئله ی او یک سلطه ی حقیقی است؛ کاری که در دوره یی از این دوست سال گذشته فرانسوی ها با کشورهای دیگر کردند. و در یک دوره دیگر انگلیسی ها کردند. و در این اواخر آمریکایی ها انجام دادند. یعنی زبان و خط و فرهنگ و روش های زندگی خودشان را به هر کشوری که توانستند، صادر کردند. اگر کشوری از لحاظ اقتصادی هم مستقل باشد و وابسته ی به قدرت ها نباشد، اما چنانچه قدرت های بیگانه بتوانند فرهنگ خودشان را در این کشور نفوذ بدهند بر آن مسلطند (بیانات در خطبه های نماز جمعه تهران. ۱۳۶۹/۰۱/۱۰)

ایشان همچنین به مناسبت های مختلف بحث سبک زندگی را بیان نموده اند و از مردم خواسته اند که با اسلام زندگی کنند تا بتوانند همیشه موفق باشند به طوری که ایشان می فرمایند یکی از خصوصیات فرهنگ غربی، عادی سازی گناه است؛ گناه های جنسی را عادی می کنند. امروز این وضعیت در خود غرب به فضاحت کشیده شده؛ اول در انگلیس. بعد هم در بعضی از کشورهای دیگر و آمریکا، این گناه بزرگ همجنس بازی شده است یک ارزش به فلان سیاستمدار اعتراض می کنند که او با همجنس بازی مخالف است. یا با همجنس بازها مخالف است! ببینید انحطاط اخلاقی به کجا می رسد. این فرهنگ غربی است. همچنین فروپاشی خانواده، گستر مشروبات الکلی، گستر مواد مخدر

فرهنگ غربی فقط هواپیما و وسایل آسایش زندگی و وسایل سرعت و سهولت نیست؛ این ها ظاهر فرهنگ غربی است. که تعیین کننده نیست: باطن فرهنگ غربی عبارت است از همان سبک زندگی مادی شهوت آلود گناه آلود هویت زدا و ضد معنویت و دشمن معنویت. شرط رسیدن به تمدن اسامی نوین در درجه اول این است که از تقلید غربی پرهیز شود. ما متأسفانه در طول سالهای متمادی، یک چیز هایی را عادت کرده ایم تقلید کنیم، بنده طرفدار این نیستم که حالا در مورد لباس، در مورد مسکن، در مورد سایر چیز ها- یکباره یک حرکت جمعی و عمومی انجام بگیرد؛ نه. این کارها باید بتدریج انجام بگیرد دستوری هم نیست. این ها فرهنگ سازی لازم دارد. همان طور که گفتم، کار نخبگان است کاز فرهنگ سازان است. و شما

جوان ها باید خودمان را برای این آماده کنید. این رسالت اصلی است (بیانات در دیدار جوانان استان خراسان شمالی).  
(۱۳۹۱/۰۷/۲۳)

همچنین ایشان در باب پیشرفت با سبک زندگی چنین می فرمایند یکی از ابعاد پیشرفت با مفهوم اسلامی عبارت است از سبک زندگی کردن رفتار اجتماعی، شیوه زیستن - این ها عبارت از یکدیگر است. این یک بعد مهم است. این موضوع را می خواهیم امروز یک قدری بحث کنیم. ما اگر از منظر معنویت نگاه کنیم - که هدف انسان. رستگاری و فتح و نجات است باید به سبک زندگی اهمیت دهیم؛ اگر به معنویت و رستگاری معنوی اعتقادی هم نداشته باشیم، برای زندگی راحت، زندگی برخوردار از امنیت روانی و اخلاقی، باز پرداختن به سبک زندگی مهم است بنابراین مسئله، مسئله اساسی و مهمی است (بیانات در دیدار جوانان استان خراسان شمالی). (۱۳۹۱/۰۷/۲۳)

مقام معظم رهبری در رابطه با هدف زندگی چنین می فرمایند که رفتار اجتماعی و سبک زندگی، تابع تفسیر ما از زندگی است: هدف زندگی چیست؟ هر هدفی که ما برای زندگی معین کنیم. برای خودمان ترسیم کنیم. به طور طبیعی، مناسب با خود، یک سبک زندگی به ما پیشنهاد می شود. یک نقطه ی اصلی وجود دارد و آن، ایمان است. یک هدفی را باید ترسیم کنیم - هدف زندگی را \_ به آن ایمان پیدا کنیم. بدون ایمان، پیشرفت در این بخش ها امکان پذیر نیست؛ کار درست انجام نمی گیرد. حالا آن چیزی که به آن ایمان داریم، می تواند لیبرالیسم باشد، می تواند کاپیتالیسم باشد، می تواند کمونیسم باشد، می تواند فاشیسم باشد، می تواند هم توحید ناب باشد؛ بالاخره به یک چیزی باید ایمان داشت، اعتقاد داشت. به دنبال این ایمان و اعتقاد پیش رفت. مسئله ی ایمان، مهم است، ایمان به یک اصل، ایمان به یک لنگرگاه اصلی انتقاد یک چنین ایمانی باید وجود داشته باشد. بر اساس این ایمان سبک زندگی انتخاب خواهد شد (بیانات در دیدار جوانان استان خراسان شمالی). (۱۳۹۱/۰۷/۲۳)

مقام معظم رهبری در بیانیه گام دوم درباره همه مقولات، توصیه ها و نکاتی را بیان می دارند و می فرمایند اکنون به شما در فرزندان عزیزم در مورد چند سرفصل اساسی توصیه هایی می کنم. این سرفصل ها عبارتند از: علم و پژوهش، معنویت و اخلاق، اقتصاد، عدالت و مبارزه با فساد. استقلال و آزادی، عزت ملی و روابط خارجی و مرزبندی با دشمن، سبک زندگی، اما نسبت به سبک زندگی می فرمایند: «سخن لازم در این باره بسیار است. آن را به فرصتی دیگر وامی گذارم و به همین جمله اکتفا می کنم که تلاش غرب در ترویج سبک زندگی غربی در ایران، زیان های بی جبران اخلاقی و اقتصادی و دینی و سیاسی به کشور و ملت ما زده است. مقابله با آن جهادی همه جانبه و هوشمندانه می طلبد که باز، چشم امید در آن به شما جوان هاست.» (بیانیه گام دوم انقلاب)

چند نکته در این جمله وجود دارد:

اول اینکه ایشان پیش از این، به مقوله سبک زندگی پرداخته بودند. به خصوص از سال ۹۱ که به طور جدی این مقوله را با ریز عناوین و جزئیات مطرح کردند. در عین حال در این بیانیه فرمودند در آینده بیشتر سخن خواهیم گفت.

دوم، تذکر مهم ایشان است که سبک زندگی غربی، زیان‌هایی جبران‌ناپذیر به کشور و ملت ما زده است. یعنی برخی از زیان‌ها و آسیب‌ها غیر قابل جبران است؛ هزینه‌ها و فرصت‌هایی که از دست رفته، حداقل آسیب‌هاست. و نکته سوم تعبیر «جهاد همه‌جانبه و هوشمندانه» است که نسبت به موارد قبلی چنین کلمه‌ای به کار نبرده بودند. البته در این بیانیه به کرات کلمه «جهاد» به کار رفته و اساساً روح این بیانیه، جهادی است. اما نسبت به سبک زندگی تصریح می‌کنند که برای مقابله با سبک زندگی غرب، اولاً، نیازمند جهادی همه‌جانبه هستیم. همه‌جانبه یعنی در همه ابعاد فردی، اجتماعی، اقتصادی، سیاسی، فرهنگی، علمی و... و ثانیاً، این جهاد همه‌جانبه باید هوشمندانه هم باشد؛ یعنی بسیار حساب‌شده، عالمانه و محققانه و بدون عجله و به دور از شعار و احساسات محض.

### مفهوم شناسی امنیت

امنیت<sup>۱</sup> یکی از موضوعاتی است که ذهن بشر را در اعصار مختلف به نوعی به خود مشغول داشته و موجبات نگرانی انسان را فراهم آورده است. امنیت از جمله مفاهیم پیچیده‌ای است که ارائه تعریفی واحد از آن به سادگی میسر نیست. امنیت پیش از آنکه مقوله‌ای قابل تعریف باشد، پدیده‌ای ادراکی و احساسی است؛ یعنی این اطمینان باید در ذهن توده مردم، دولت مردان و تصمیم‌گیران به وجود آید که برای ادامه زندگی بدون دغدغه، امنیت لازم وجود دارد یا نه؟ در تعریف لغوی، امنیت عبارت از محافظت در مقابل خطر، احساس ایمنی و رهایی از تردید است. در فرهنگ لغات، امنیت به معنای ایمن شدن، در امان بودن و بدون بیم و هراس بودن آمده است. در فرهنگ معین امنیت به معنای ایمن شدن، در امان بودن و بی‌بیمی تعریف شده است. در فرهنگ عمید ایمنی، آرامش و آسودگی و در فرهنگ المنجد اطمینان و آرامش خاطر در عربی ایمنی و آرامش قلب و خاطر جمع بودن و در انگلیسی نیز آسایش خاطر، اطمینان، مصونیت، خاطر جمعی و بی‌خطری معنا شده است. امنیت به مصونیت از تعرض و تصرف اجباری بودن و رضایت و در مورد افراد به نبود هراس و بیم نسبت به حقوق و آزادی‌های مشروع و به مخاطره نیافتن این حقوق و آزادی‌ها است (صدیق سروستانی، ۱۳۷۵). از نگاه جان نی مورز<sup>۲</sup> امنیت یعنی رهایی نسبی از تهدیدات زیان‌بخش (بوزان، ۱۳۷۸). این تهدیدات می‌تواند هم شامل ارزش‌های عینی مانند جان انسان و هم ارزش‌های ذهنی مانند هویت باشد. از دیدگاه آرنولد ولفرز<sup>۳</sup>، امنیت به معنای عینی آن یعنی فقدان تهدید نسبت به ارزش‌های کسب‌شده و در معنای ذهنی آن یعنی فقدان هراس از این که ارزش‌های مزبور مورد حمله قرار گیرد. عباسعلی عمید زنجانی می‌گوید: مفهوم امنیت، مصونیت از تعرض و تصرف اجباری بدون رضایت است و در مورد افراد به معنی آن است که مردم هراس و بیمی نسبت به حقوق و آزادی‌های مشروع آنان را تهدید ننماید. (انوری، عباس زاده، ۱۳۹۵)

<sup>۱</sup> Security

<sup>۲</sup> John Ney Morse

<sup>۳</sup> Arnold Wolfers

مقوله امنیت قدمتی به وسعت تاریخ بشر دارد. از نظر تبار شناسی<sup>۱</sup> مفهوم امنیت دارای قدمتی طولانی تر از مفهوم اجتماع و جامعه است، اما نخستین مباحث فلسفی و سیاسی را در آثار افلاطون و ارسطو می توان یافت. . ارسطو به تقریب و افلاطون به تاکید، "عدالت" را به عنوان بنیادی ترین وسیله و ابزار حکومتی جهت نیل به امنیت معرفی کرده اند. امنیت به طور کلی، مفهومی غیر توسعه یافته، دو پهلو، مبهم، نارسانا و از نظر ماهیتی جدال بر انگیز است. مفهوم امنیت به تدریج و با توسعه ی بیش تری تحول یافته و دارای ابعاد تازه ای شده است. به گونه ای که امروزه امنیت را در توسعه و نه اسلحه، سراغ می گیرند، یعنی به جای تاکید انحصاری بر امنیت داخلی، به تاکید بیش تر بر امنیت مردم، و به جای امنیت نظامی، به امنیت در ادامه ی توسعه ی انسانی باید پرداخت در جمع بندی نظر واژه شناسان، میتوان گفت که امنیت عبارت است از رها بودن از خطر یا ترس و هر گاه فرد، سازمان، دولت یا جامعه ای واقعاً از خطر مورد نظر رها بوده یا در مقابل آن حفاظت شود، گفته میشود که در آن فرد، سازمان، دولت یا جامعه از امنیت برخوردار است. در مجموع میتوان مفهوم امنیت را به مصونیت از تعرض و تصرف اجباری بدون رضایت و در مورد افراد به نبودن هراس و بیم نسبت به حقوق و آزادیهای مشروع و به مخاطره نیفتادن این حقوق و آزادیها و مصون بودن از تهدید و خطر مرگ، بیماری، فقر و حوادث غیر مترقبه و در کل هر عاملی که آرامش انسان را از بین ببرد، تعریف نمود (بارانی، ۱۳۹۸)

بحث امنیت اجتماعی، بحثی است که به بعد داخلی امنیت برمی گردد؛ یعنی مسائلی که در حوزه های متفاوت سیاسی، اقتصادی، فرهنگی، حقوقی و قضایی، افراد جامعه با آن مواجه هستند. این مسائل در چارچوب بحث امنیت اجتماعی قابل بررسی اند. در شرایط کنونی برای همه نظام های سیاسی حفظ هویت یکپارچه و نسبتاً هماهنگ که موجب امنیت اجتماعی است، اهمیت فراوان پیدا کرده است و حفظ ثبات و نظم اجتماعی بر پایه حفظ همبستگی، انسجام و هویت جمعی مشترک تعریف می شود. یک نگرانی مشترک متولیان امور در حوزه امنیت به حفظ هویت و سبک زندگی محلی، که وجه ممیزه اصلی هر جامعه است، باز می گردد. عوامل بسیاری باعث شده به لحاظ ذهنی نوعی نگرانی در جامعه به وجود بیاید که در امنیت تاثیر بگذارد. تغییر در ساخت جمعیت و تغییرات تکنولوژیکی که باعث تغییر شتابان الگوهای اجتماعی شده، شیوه گذران اوقات فراغت، بحران هویت، تغییر ارزش های اخلاقی و فردگرایی افراطی. است

در جمع بندی تهایی میتوان گفت که امنیت از مهمترین مبانی در هر اجتماعی است. ماده سوم و بیست و سوم منشور اعلامیه سازمان جهانی حقوق بشر در مورد امنیت اجتماعی چنین گفته است: هر کس حق زندگی، آزادی و امنیت شخصی دارد. این مهم از مقولات بسیار حیاتی بشری است که روز به روز بر اهمیت آن افزوده می شود. جایگاه امنیت در سلسله مراتب نیازها و انگیزه های آدمیان، جایگاه خطیری دارد (بیدختی و شریفی، ۱۳۹۱) از دیدگاه جامعه شناسختی احساس امنیت در واقع یک تولید اجتماعی است یعنی همه نهادهای اجتماعی در کل گیری آن نقش ایفا می کنند. با این دید طبیعتاً همه ارکان جامعه از مردم - حاکمیت - پلیس و .... در تولید و ارتقای سطح آن نقش کلیدی دارند (هزارجریبی، ۱۳۹۰). احساس امنیت، فرایندی روانی اجتماعی است که صرفاً بر افراد تحمیل نمی شود، بلکه اکثر افراد جامعه بر اساس نیازها، علایث، خواسته

<sup>۱</sup> geneaioy

ها و توانمندی های شخصیتی و ورانی خود در ایجاد و از بین بردن آن نقش اساسی دارند (بیات، ۱۳۸۸). وجود امنیت در اجتماع موجب پیشبرد اهداف تعیین شده و به گونه ای موجب رشد اجتماع در تمام ابعاد می شود و عدم امنیت در اجتماع، موجب ایجاد نا بسامانی های زیادی در ابعاد مختلف می شود که رکود را به دنبال دارد. از این رو متغیر هایی که امنیت را در اجتماع افزایش داده و بالعکس، موجب کاهش آن می شوند از مهمترین مسایل پیش روی پژوهشگران است.

### امنیت اجتماعی<sup>۱</sup>

تاکنون پژوهشگران و اندیشمندان از حوزه های مختلف علوم اجتماعی و سیاسی از امنیت، امنیت اجتماعی و امنیت پایدار تعاریف و برداشتهایی گوناگون ارائه کرده اند. آنان هر کدام زوایایی از این مفهوم را برجسته و بر آن تأکید کرده اند. در برخی متون امنیت اجتماعی عبارت است از توانایی گروه های مختلف صنفی، قومی، ملی، جنس و ... در حفظ هستی و هویت خود اجتماعی هم ترجمه شده است گاه امنیت اجتماعی برآمده از احساس جمعی بسط یافته و نهادینه شده مردم میباشد که حیات اجتماعی آنان را بیمه می کند. برخی دیگر آنرا معنای وسیعتری مانند حقوق بشر، توسعه، مسائل جنسیتی، عدالت و محیط سالم به کار برده اند. معنای سلبی امنیت اجتماعی مانند تهدیدها، خشونت های داخلی، بحران های مالی، فقر، جنگ و رفتارهای جنایی متمرکز شده است. در تعریف امنیت اجتماعی بر چگونگی تولید و باز تولید جامعه از منافع و هویت خویش تأکید دارد. تعریف امنیت اجتماعی بر جنبه هویت فرهنگی جامعه بیش از حاکمیت دولتها در اثر خود امنیت اجتماعی را مربوط تأکید دارد برخی اندیشمندان امنیت را از نظر جغرافیایی مدنظر قرار داده اند و بر همین مبنا امنیت را به دو گونه داخلی و خارجی تقسیم بندی کرده اند. در عین حال میتوان امنیت را از نظر محل استقرار و عامل به وجود آورنده اش نیز طبقه بندی کرد که در این صورت امنیت دو شکل درونی و بیرونی خواهد داشت. (بارانی، ۱۳۹۸) همچنین امنیت در جامعه در سطوح مختلف مطرح است از فرد تا خانواده، قبیله، شهر، جامعه ملی و بالاخره نظام جهانی. امنیت ابعاد مختلفی دارد که از آن جمله میتوان به امنیت سیاسی، قضایی، شغلی، روانی، فرهنگی و اجتماعی اشاره کرد (اسکندری، ۱۳۹۴). امنیت به لحاظ موضوع عبارت است از اموری که مورد تهدید یا تأمین قرار میگیرد و از این نظر هشت نوع امنیت برشمرده می شود که شامل امنیت جانی، امنیت مالی، امنیت شغلی، امنیت سیاسی، امنیت قضایی، امنیت فرهنگی، امنیت اجتماعی و امنیت مرزها می باشد. (واثقی، ۱۳۸۰). در یک تقسیم بندی کلی امنیت اجتماعات بشری را میتوان به پنج مقوله امنیت نظامی، امنیت سیاسی، امنیت اقتصادی، امنیت زیست محیطی و امنیت اجتماعی تقسیم بندی کرد. د. اما شاید جامعترین تقسیم و طبقه بندی امنیت، به دو نوع فردی و اجتماعی بازگردد. هر چند مرزهای این دو نوع امنیت کاملاً مخدوش اند و همپوشی زیادی با یکدیگر دارند، اما تفاوت های مهمی بین آنها مشاهده میشود (بوزان، ۱۳۷۸). امنیت فردی یکی از نیازهای روانی انسانهاست و در مقام تعریف میتوان آن را مصونیت از خطر تجاوزهایی همچون قتل، جرح، توقیف، حبس، تبعید، شکنجه و غیره برشمرد. این نیاز همراه با نیاز به ارزشمندی، زمینه رشد به هنجار فرد را فراهم میسازد و نبود آنها آثار و پیامدهایی در پی دارد که (واثقی، ۱۳۸۰) گاه ممکن است جایگاه امنیت فردی در مقابل امنیت جامعه مورد سوال قرار گیرد. امنیت فردی،

<sup>۱</sup> Social Security

آرامش و آسایشی است که فرد بدون در نظر گرفتن امکانات جامعه و دولت برای خود فراهم می کند. اما امنیت اجتماعی عبارت است از آرامش و آسودگی خاطری که جامعه و نظام سیاسی برای اعضا خود ایجاد می کند.

از دیدگاه بوزان 'امنیت اجتماعی به قابلیت الگوهای سنتی زبان، فرهنگ، مذهب، هویت و عرف ملی مربوط است. (نویدنیا، ۱۳۸۵). و در تعریفی دیگر امنیت اجتماعی عبارت است از ایجاد شرایط و موقعیتی که بر اساس آن همه افراد جامعه در انجام فعالیت های مشروع و قانونی خود، آزادی کامل داشته و از امکانات جامعه یکسان برخوردار باشند. و همه افراد در موقعیت برابر قرار گیرند. نخستین شرط زندگی سالم اجتماعی، استقرار نظم و امنیت در جامعه است. جامعه ای که بدون امنیت باشد، از آسایش و آرامش برخوردار نخواهد بود و نشاط و تلاش از آن رخت برمی بندد. در ناامنی اجتماعی اقتصاد فرو می باشد و حوزه فرهنگی گرفتار سکون می شود و فرهیختگان به جای تبادل آزاد اندیشه و تضارب آرا و افکار به کتمان و تقیه روی می آورند و انسان های بی شخصیت و مسموم و متملق و چابلوس مدیران جامعه می شوند. نظم و امنیت اجتماعی در قرآن و اسلام جایگاه ویژه ای دارد. دین اسلام برای ایجاد وضعیت مطلوب اصول و قوانین را مطرح می سازد تا در سایه سار آن امنیت و آرامش اجتماعی فراهم آید تا قانون شکنان نظم و امنیت عمومی را مختل نساخته و اجتماع انسانی را به فروپاشی روبه رو نسازند. باید توجه داشت که برای ایجاد امنیت و پاسداری از حریم جامعه، اندیشه و انگیزه های ذاتی به تنهایی کفایت نمی کند بلکه نیازمند قانون است؛ چون انسان هرچند که به حسب فطرتش اجتماعی است و در اولین اجتماع خود امت واحدی بود ولی از آن جا که فطرتاً به سوی اختصاص منافع به خود حرکت می کنند بامناف دیگران تضاد پیدا می کند و از این جا لازم است که قانون را پدید آورد تا حدود جلب منافع را مشخص سازد و از درگیری پیشگیری نماید.

طرح آکادمیک امنیت پایدار ابتدا در سال ۱۳۳۹ در مکتب کپنهاگ ۲ طرح شد. اما طرح موضوع خاستگاه سیاسی داشت و بیشتر بار امنیت ملی را بردوش میکشید. دو عنصر دولت نگری به امنیت اجتماعی و تهدید محوری از پیش فرض های اصلی این دیدگاه بود، در حالی که نگاه جامعه شناسان به مقوله امنیت اجتماعی متفاوت است. معمولاً احساس امنیت را از خود امنیت مهم تر می دانند، زیرا احساس امنیت، درکی روانشناختی است که بر پایه مشاهدات اجتماعی فرد ساخته می شود. این بازتولید روانی اجتماعی میتواند امنیت واقعی و عینی احساس موجود را برای افراد جامعه بیشتر یا کمتر نشان دهد. به همین دلیل با اهمیت تر است. (بارانی، ۱۳۹۸)

امنیت اجتماعی یکی از شاخص های اساسی رفاه اجتماعی است که می توان آن را در یک شبکه علت و معلولی مورد بررسی و ارزیابی قرار داد. بدین لحاظ امنیت اجتماعی، به توانایی جامعه برای حفظ ویژگی های اساسی خود در برابر شرایط متحول و تهدیدات واقعی یا احتمالی مربوط است (نویدنیا، ۱۳۸۴). اصطلاح امنیت اجتماعی را نخستین بار باری بوزان به کار برد. او امنیت اجتماعی را قابلیت حفظ الگوهای زبانی، فرهنگ، مذهب، هویت و عرف ملی مربوط دانسته است (بوزان، ۱۳۷۸؛ به نقل از نویدنیا، ۱۳۸۵). امنیت اجتماعی از نظر او به حفظ الگوها و ویژگی هایی ارجاع دارد که بر مبنای آن افراد خودشان را

به‌عنوان عضو یک گروه اجتماعی قلمداد می‌کنند. به بیان دیگر امنیت اجتماعی معطوف به جنبه‌هایی از زندگی فرد می‌گردد که هویت گروهی او را سامان می‌بخشد (نویدنیان، ۱۳۸۲). به عقیده‌ی گیدنز امنیت اجتماعی شامل تمهیداتی جهت حفظ زندگی اعضای یک جامعه و سپس حفظ راه و روش زندگی آنان است (گیدنز، ۱۳۸۳). لات امنیت اجتماعی را حفظ جان، مال، ناموس و آبروی مردم و تأمین آرامش روحی و روانی آن‌ها تلقی می‌کند (نویدنیان، ۱۳۸۲). ویور نیز آن‌را توانایی جامعه برای حفظ ویژگی‌های اساسی‌اش تحت شرایط تغییر و تهدیدات واقعی و متحمل تعریف می‌کند (نویدنیان، ۱۳۸۲).

در یک نگاه کلی امنیت اجتماعی عبارت است از فراغت و آزادی افراد جامعه از ترس، تهدید و اضطراب و مصون ماندن جان، مال، ناموس، شغل و از نگاه رفتاری بین امنیت و احساس امنیت تفاوت وجود دارد.

(محمد ولی، رضایی، ۱۳۹۹) وقتی صحبت از امنیت اجتماعی می‌شود، باید سطح تعامل و مشارکت مردم و گروه‌های مردمی با هم به گونه‌ای باشد که زمینه برای ناامنی وجود نداشته باشد. امنیت اجتماعی صرفاً جنبه عینی امنیت نیست، بلکه باید شامل جنبه ذهنی امنیت هم باشد.

احساس امنیت اجتماعی لازمه و واجبتر از وجود خود امنیت است چرا که ممکن است در یک جامعه امنیت وجود داشته باشد اما مردم احساس امنیت را بنا بر دلایلی نداشته باشند که این خود باعث ایجاد اختلال در روند جامعه و ایجاد ناامنی روانی می‌شود. موضوع امنیت اجتماعی در ایران فقط گروه نیست بلکه فرد نیز به عنوان عضو گروه و مولفه سازنده جامعه در شمول امنیت اجتماعی قرار می‌گیرد. همچنین افراد و گروه‌ها، هم دغدغه موجودیت خود را دارند و هم نگران هویت و انسجام جمعی خود می‌باشند. غالب اندیشمندان غربی از جمله اندیشمندان مکتب کپنهاگ موضوع یا مرجع اصلی امنیت اجتماعی را ارزش‌های سنتی و از پیش موجود گروه‌های اجتماعی میدانند. این ارزش‌های سنتی مانند عقاید دینی، زبان و نوع پوشاک، در مجموع «هویت» گروه‌های مختلف را تشکیل می‌دهند (محمد ولی، رضایی، ۱۳۹۹).

### امنیت در اسلام

بدون تردید یکی از مهم‌ترین مولفه‌های اجتماعی در هر اجتماعی که وجود آن در هر جامعه‌ای، از ضروریات و به عبارت دقیق‌تر از نخستین ضروریات محسوب می‌شود و بدون آن زندگی سعادت‌مند برای آحاد مردم امکان‌پذیر نمی‌باشد امنیت است. امری که در واقع منشا و زیربنای تمامی امور بوده و با عدم آن، هیچ‌گونه فعالیت فردی و اجتماعی چه در عرصه فرهنگی و چه در عرصه‌های دیگر نظیر صنعت، اقتصاد، هنر، سیاست و ... انجام نخواهد پذیرفت.

قرآن مقوله امنیت را در موارد گوناگونی مطرح نموده اهمیت و ضرورت آن را به عنوان سنگ‌زیرین مؤلفه‌های تکامل انسان معرفی می‌نماید. تأکید و توجه قرآن به مقوله امنیت خود نشان‌دهنده این واقعیت است که رشد توسعه و شکوفایی در تمام حوزه‌های زندگی جز در سایه امنیت و آرامش امکان‌پذیر نخواهد بود. و در برخی آیات نیز، قبل از پرداختن به امور دیگر این موضوع مورد توجه قرار گرفته است. از جمله در آیه ۱۲۶ سوره مبارکه بقره که مشتمل بر دعای پیامبر بزرگ الهی، حضرت ابراهیم علیه السلام در باره سرزمین و اهل مکه می‌باشد: به یاد آور هنگامی که ابراهیم عرض کرد: پروردگارا

این سرزمین را شهر امنی قرار ده و روزی اهل آن را آن ها که ایمان به خدا و روز باز پسین آورده اند از ثمرات گوناگون روزی فرما. همان طور که مشاهده می شود حضرت ابراهیم قبل از هر چیز از خدا تقاضای امنیت را می کند و سپس در خواست مواهب اقتصادی. این نشان از این دارد که جامعه ای که امنیت نداشته باشد نمی تواند اقتصاد خوبی هم داشته باشد. (شیرازی و دیگران، ۱۳۸۷) از نظر قرآن کریم امنیت مفهومی وسیع و فراگیر است و افزون بر موارد ایمنی از عذاب الهی در آخرت، در دو سطح روانشناختی و جامعه شناختی قابل بررسی است. در سطح نخست (روانشناختی) به آرامش روحی افراد و کسب مدارج معنوی آنان ارتباط می یابد که از حوزه اصطلاحی امنیت در عموم اجتماعی بیرون بوده و به موضوع آرامش و اضطراب در روانشناسی ارتباط دارد. در سطح دیگر (جامعه شناسی) امنیت با گونه های فراوان خود ابعاد گوناگون زندگی فردی، اجتماعی، سیاسی و اقتصادی را دربرمی گیرد و با اقتدار و انسجام و وحدت جامعه پیوند دارد این امنیت همه جانبه افزون بر ایجاد زمینه های پیشرفت و توسعه داخلی، امنیت خارجی جامعه را سبب می شود. در قرآن کریم مفهوم امنیت در قالب واژه امان و مشتقات آن آمده است که به عنوان نمونه در آیات زیر مشهود است. در سوره نور آیه ۵۵ می فرماید: خداوند به کسانی از شما (مسلمانان) که ایمان آورده و کارهای شایسته کرده اند وعده داده است که قطعاً آنها را در روی زمین جانشین خود کند و حکومت بخشد همانگونه که کسانی را که پیش از آنها بودند، جانشین ساخت، و حتماً آن دینی را که برای آنها پسندیده است (دین اسلام) برای آنها مستقر و استوار سازد، و بی تردید حال آنها را پس از بیم و ترس به امن و ایمنی تبدیل نماید به طوری که تنها مرا بپرستند و چیزی را شریک من قرار ندهند. و هر کس پس از این نعمت بزرگ کفران ورزد، چنین کسانی به حقیقت نافرمانند. در سوره دخان آیه ۵۱ نیز می فرماید: پرهیزگاران در جایگاه امنی قرار دارند.

بحث امنیت ربطی وثیق با مفهوم و ماهیت حکومت دارد، در علم سیاست، مقصود از حکومت آن است که چه اموری باید انجام گیرد و در اینجاست که مفهوم امنیت مشخص می شود. از دیدگاه اسلام، حکومت باید سعی کند تا تمام مقدماتی را که برای نیل به سعادت لازم است، تامین نماید. در راس هرم امنیت بشری، از دیدگاه قرآن، ذا مقدس خداوند مومن قرار دارد (حشر، آیه ۲۳). مومن به فرموده ی علامه طباطبایی کسی است که به تو امنیت بدهد و تو را در امان خود حفظ نماید. این تعبیر با اسم مذکور در دعای جوشن کبیر ذا المن و المان مطابقت دارد. اگر از ایمنی بخشی ذات الهی به عنوان سرچشمه همه امنیت ها یاد کنیم، کلید بسیاری از مشکلات را یافته ایم (تفسیر المیزان، تفسیر آیه ۲۳ سوره حشر) در نگاه قرآن ناطق هم امنیت یک نعمت بزرگ و مجهول القدر است (غررالحکم ج ۴ به نقل از احمدی، عباسی، ۱۳۹۴)

در عین حال مقوله امنیت تنها در قرآن کریم بیان نشده است بلکه در احادیث و روایاتی نیز در این باب از پیامبر اکرم ص و ائمه اطهار ع نیز آمده است. همچون حدیثی از امام صادق علیه السلام که می فرمایند: سه چیز است که عموم بدان نیازمندند : امنیت، عدالت و فراوانی نعمت. و حضرت علی علیه السلام در حدیثی فرموده اند: بدترین جا برای سکونت جایی است که ساکنین آن در آن امنیت نداشته باشند.

در نگاه موالی متقیان حضرت علی (ع)، امنیت، یک واژه ی کلیدی است. گستره ی آن از خیال تا واقعیت و از دنیا تا آخر و از امور مادی تا معنوی و از حوزه ی عینیات تا ذهنیات و حوزه ی حیات فردی تا حیات جمعی و از زمانی مشخص تا



فرداهای دور، واز یک نسل تا امنیت بین النسلی و فرازمانی و فرامکانی را در برمی گیرد. امام "ع" که حضور کسانی را در لشکرش اعلام می کند که هنوز به دنیا نیامده و در صلب پدران و زهدان مادرانند "خطبه ی ۱۲ تأمین امنیت شیعیان خویش را در قرن ها پس از زمان حکومتش مدنظر داشته و به جغرافیای عمل کرده است. چرا که می دانست پس از او، بر شیعه ی او غالب خواهند شد (احمدی، عباسی، ۱۳۹۴) حضرت علی ع می فرماید: (انسان، با تبت خوب و اخلاق خوب، به تمام آنچه در جستجوی آن است، از زندگی خوش و امنیت محیط و روزی زیاد، دست می یابد امام علی (ع) نیز در خصوص امنیت می فرماید: « بدترین وطنها آن است که اقامت کنندگان در آن ایمن نباشند، (شرح غررالاحکم، ج ۴: ۱۷۱). با اینکه امیر مومنان بیان داشته اند که: «هیچ نعمتی گواراتر از امنیت نیست، (شرح غررالاحکم، ج ۶: ۴۳۵)

پیامبر اکرم ص می فرماید: دو نعمت است که شکر آنها گزارده نمی شود: امنیت و سلامتی. با عنایت به حادثی که در بالا ذکر آنها گذشت به خوبی نمایان می شود که مقوله امنیت و ابعاد آن مورد توجه جدی ائمه اطهار (ع) بوده رسالت آن معصومین در موقعیت های و مناسبتهای مختلف مردم را در مورد اهمیت مقوله امنیت آگاه سازی و روشن می کردند.

### نقش سبک زندگی اسلامی در امنیت اجتماعی

با توجه به مطالب مطرح شده آن چیزی که متن زندگی انسان را تشکیل می دهد همان سبک زندگی است و باید جهت گسترش آن برنامه ریزی های لازم را انجام داد. در این بین دین به عنوان یکی از پایه های اساسی برقراری امنیت اجتماعی می باشد. در فضای زندگی برخاسته از سبک زندگی اسلامی، تمام جنبه های زندگی در راستای آرمان ها و دستورات معنوی هدف دار می شود و در راستای رسیدن به رضایت خداوند باعث می شود فرد رفتار و اعمال و نیات خود را در این چارچوب طراحی و اجرا کند. (امنیت اجتماعی) و در حالی که در فضای زندگی غیر ایمانی چنین باورهایی وجود نخواهد داشت و هدف افراد و ملاک آن ها، برتری بر دیگران و دستیابی به آنچه که می خواهند به هر طریقی خواهد بود. لذا در جامعه ای که خدا را اطاعت کنند و افراد آن به خدا ایمان داشته و فرامین او را به انجام رسانند هرگز دچار اختلالات اجتماعی نمی شوند و این امر موجب وحدت و یکپارچگی و اعتماد و باور افراد به یکدیگر می شود و رضایت مندی جامعه و آرامش روحی و امنیت اجتماعی را در پی خواهد داشت.

در حقیقت سبک زندگی اسلامی و اصیل به خاطر داشتن ذخایر غنی از مفاهیم دینی و مفاهیم عمیق روان شناسی موجب ارتقای فرهنگ عمومی جامعه و ارتقای احساس اعتماد میان افراد و احساس امنیت و قرارگیری آن ها در مسیر هنجارها و اصول اجتماعی می شود. و باعث افزایش وجدان کاری و انضباط اجتماعی در بین اعضای جامعه می گردد. و در نتیجه با پایبندی به معیارها و قواعد سبک زندگی خود موجب ارتقای امنیت فرهنگی، اقتصادی و اجتماعی خواهد گردید.

نیروی انتظامی به عنوان نیرویی که در بطن جامعه می باشد و بیشترین ارتباط را با بدنه جامعه دارد قطعاً اثر گذاری مستقیم بر سبک زندگی، منش اخلاقی و .... مردم دارد. از همین رو در دو بعد باید فعالیت کند: یکی در مورد آموزش به کارکنان در خصوص مواردی چون ساده زیستی، صداقت در گفتار و رفتار، حسن معاشرت با مردم، امانت داری و اصول تربیتی از طریق اهتمام به برگزاری دوره های آموزشی مدیریتی، عقیدتی و ... دیگری از طریق نظارت بر واحد های فروش پوشاک و

برخورد با فروش اجناس انحرافی، مقابله با مروجان بد پوششی، جلوگیری از فخر فروشی، نظارت بر فضای مجازی و برخورد با متخلفان و مبلغان سبک زندگی غربی در فضای مجازی، مسئول سازی سایر سازمان ها و تعامل با سازمان های مرتبط جهت گسترش سبک زندگی اسلامی در جامعه. البته این اقدامات تاکنون از سوی ناجا در حال انجام بوده و باید همچنان با قوت و اقتدار بیشتری در راستای تحقق بیانیه ی گام دوم انقلاب صورت گیرد که در این بین همکاری و عملکرد تعاملی سایر سازمان ها و دستگاه های مسئول را نیز نیازمند است. تا بتوانند به عنوان حافظان امنیت و پاسداران ارزش های انقلاب در جهت تحقق سبک زندگی اسلامی گام بردارند.

### نتیجه گیری

در حال حاضر سبک زندگی را باید از جمله مفاهیمی است که امروزه توجه بسیاری از افراد جامعه را در سطح وسیع به خود معطوف داشته است. و آن چیزی که متن زندگی انسان را تشکیل می دهد، همان سبک زندگی است و روح هر تمدن به شمار می رود بدین معنا که تمدن سازی فرایندی است که از تعاملات زندگی روزمره آغاز می شود و کم کم شکلی عینیت یافته می یابد بر همین مبنا ضرورت دارد که به پالایش و پایش سبک زندگی با نگاهی استراتژیک و بلند مدت پیوسته توجه شود نگاه مقطعی و پروژه ای به سبک زندگی آسیب جدی است چرا که هم سبب اتلاف نیروها و منابع می گردد و هم کوشش های مقطعی نتایج مطلوبی را به بار نخواهد آورد. لذا می بایست در جهت گسترش آن، برنامه ریزی های لازم را انجام داد سبک زندگی در زندگی انسان اموری اعم از ابعاد فردی و اجتماعی، مادی و معنوی، مجموعه باورها و ادراکات و مجموعه های گرایشها و ارزشها، تمایلات و ترجیحات و... وجود دارند که یک قالب کلی و روش خاصی از زندگی کردن را برای فرد مشخص می کنند و فرد در آن چارچوب زندگی می گذراند و شیوه ای نسبتاً ثابت است که فرد اهداف خود را به وسیله آن پی می گیرد. و از آنجایی که امنیت به عنوان مقوله حیاتی برای ادامه حیات انسان ها در هر جامعه ای است و تاثیر عمیق بر زندگی افراد جامعه دارد و تحت تاثیر سبک زندگی اسلامی به تکامل خود می رسد و پویایی و تقویت آن در سایه سبک زندگی اسلامی بدست می آید. لذا هر جامعه ای که خدا را اطاعت کند و افراد آن به خدا ایمان داشته و فرامینش را به انجام رسانند، هرگز دچار اختلالات اجتماعی نمی شوند و این امر موجب وحدت و یکپارچگی می شود و اعتماد و باور افراد را به یکدیگر بیشتر می کند و رضایت مندی جامعه را به همراه دارد و آرامش روحی و امنیت اجتماعی را در جامعه برقرار می کند. سبک زندگی اسلامی ذخایری غنی از مفاهیم دینی و مفاهیم عمیق روان شناسی را دارد و جامعه را از جنایات پاک می کند و در پی آن امنیت برقرار می شود و در نتیجه زندگی در جامعه ای بر پایه سبک زندگی اسلامی، احساس اعتماد میان افراد را بالا برده و احساس امنیت و در نهایت امنیت اجتماعی را افزایش می دهد. در صورتی که سبک زندگی اسلامی به درستی در کشور احیا شود، امنیت اجتماعی را در بر خواهد داشت. اهمیت این موضوع تا جایی است که مقام معظم رهبری در بیانات خود، در سال های اخیر موضوع سبک زندگی اسلامی به عنوان یک موضوع استراتژیک بیان فرموده اند، چرا که تقلید از سبک زندگی غربی به هویت و اصالت فرهنگ دینی و ملی ما ضربه وارد می کند. طبق بررسی منابع موجود و از آن جایی که یکی از شاخصه های سبک زندگی اسلامی تقویت امنیت اجتماعی می باشد، در جامعه

اسلامی باید سعی شود با الگو قرار دادن سیره پیامبر (ص) و معصومین (ع)، سبک زندگی اسلامی در جامعه نهادینه شود تا موجبات ایجاد آرامش و امنیت در جامعه گردد. و برای رسیدن به این امر از الگو گیری از سبک زندگی غربی جلوگیری شود و جامعه با سبک زندگی اسلامی و اصول آن آشنا شوند. چرا که سبک زندگی و علی الخصوص سبک زندگی اسلامی ابزاری نرم و فرهنگی برای مدیریت اجتماعی در جامعه محسوب می شود و موقعیت هر فرد در جامعه برای خودش و دیگران مشخص می شود. به علاوه اجرایی شدن سبک زندگی اسلامی به دولت ها و حکومت ها کمک می کند تا در راه مطلوب کردن شرایط زندگی، برقراری اصول سبک زندگی اسلامی و در نتیجه تقویت امنیت اجتماعی گام بردارند.. سبک زندگی اسلامی و اصیل، موجب ارتقای فرهنگ عمومی جامعه و قرارگیری آن در مسیر هنجارها و اصول اجتماعی می شود؛ احیای فریضه امر به معروف و نهی از منکر؛ نهادینه کردن جایگاه خانواده؛ ترویج و توسعه فرهنگ عفاف و حجاب؛ گسترش فرهنگ قرآنی و ارائه الگوهای اسلامی، نقش رسانه ها در تغییر سبک زندگی و.. از راهکارهای ایجاد و تقویت امنیت در جامعه است.. بدون هیچ تردیدی می توان اذعان داشت که سبک زندگی اسلامی با تمام زندگی افراد و ابعاد آن مرتبط است و سیر کلی فرد در جهت رسیدن به اهداف و غلبه بر مشکلات که در واقع پیامد آن نظم و امنیت در جامعه است را در پی دارد. بنابراین زندگی به سبک اسلامی نه تنها موجبات سعادت دنیوی و اخروی فراهم می کند بلکه در عصر توسعه موجب امنیت فردی و اجتماعی جامعه شده و به جامعه پویایی می بخشد. در نتیجه جامعه ای که دین اسلام دارد و به سبک اسلامی زندگی می کند به تبع امنیت اجتماعی بالایی نیز دارد البته رساندن جامعه به سبک زندگی اسلامی، غیر از نوشتن کتاب و مقاله نیازمند ارائه الگوهای عملی و به رخ کشیدن انسان هایی متخلق به مکارم اخلاق اسلامی و مودب به آداب اسلامی است. تا نحوه زندگی و محاسن شخصیتی و رفتاری آنان در معرض دید جوانان ما قرار بگیرد و موجب الگو برداری برای آنان گردد و این همان کاری است که استعمارگران غربی در جنگ نرم با ابزارهای تبلیغاتی خویش برای الگوهای پوشالی خود انجام می دهند. بی توجهی به ویژگی های شخصیتی و حساسیت روان شناختی جوانان زمینه را برای گرایش این قشر به سوی سبک های زندگی وارداتی فراهم می سازد بنابراین برای کسب توفیق در این عرصه، فهم درست آموزه های اسلامی در کنار رعایت اصول روان شناختی جوان ضرورتی اجتناب ناپذیر است از این میان سازمان های جمعی، سازمان ارتباطات و رسانه های جمعی به ویژه رسانه های تصویری مانند تلویزیون و فضای مجازی و... نقش بسیار کلیدی به شکل دادن به سبک زندگی مطلوب و رساندن جامعه به سبک زندگی اسلامی دارد. به همین دلیل پیشنهاد می شود در جهت تکثیر و نهادینه سازی سبک زندگی اسلامی از طریق این نهاد ها توجهی ویژه گردد.

منابع وماخذ

\*قرآن کریم

- ۱- اباذری، یوسف، و حسن چاوشیان رویکردهای نوین در تحلیل جامعه شناختی هویت اجتماعی، نامه ی علوم اجتماعی، شماره ۲۰، (۱۳۸۱)
- ۲- ابراهیمی، قربانعلی و همکاران، اوقات فراغت و عوامل اجتماعی موثر بر آن، جامعه شناسی کاربردی، (۱۳۹۰)
- ۳- اسکندری، آذر ارتقاء روستا به شهر و تأثیر آن بر توسعه اجتماعی در منطقه سیستان. پابن نامه کارشناسی ارشد. دانشگاه یاسوج، (۱۳۹۴)
- ۴- آدلر، آلفرد، روان شناسی فردی، ترجمه حسن زمانی شرفشاهی و مهین بهرامی، تهران تصویر، (۱۳۷۰)
- ۵- آیت الله مکارم شیرازی و دیگران، تفسیر نمونه، جلد اول، تهران: دارالکتب اسلامیه، (۱۳۸۷)
- ۶- بارانی، نادر، بررسی اثر سبک زندگی اسلامی بر امنیت و عدالت اجتماعی در مناطق مرزی سیستان، فصلنامه دانش انتظامی استان سیستان و بلوچستان، سال دهم، شماره ۳۳، (۱۳۹۸)
- ۷- باکاک، رابرت، مصرف، ترجمه خسرو صبری دشتی، تهران، (۱۳۸۱)
- ۸- بوردیو، پی یر، تمایز: نقد اجتماعی قضاوت های ذوقی، ترجمه حسن چاوشیان، تهران، نشر ثالث، (۱۳۹۰)
- ۹- بوزان، بازی مردم، دولت ها و هراس، ترجمه پژوهشکده مطالعات راهبردی، تهران، انتشارات پژوهشکده مطالعات راهبردی (۱۳۸۷).
- ۱۰- بیات، بهرام بررسی عوامل موثر بر احساس امنیت شهروندان تهرانی با تکیه بر رسانه های جمعی، عملکرد پلیس و بروز جرایم، فصلنامه انتظام اجتماعی. سال ۱۳۸۸.
- ۱۱- بیدختی، علی اکبر، شریف، نوید بررسی نقش مداخله گرایانه سازه سرمایه اجتماعی در روابط بین دینداری و احساس امنیت اجتماعی. پژوهش های راهبردی امنیت و نم اجتماعی، سال ۱۳۹۲.
- ۱۲- جنکیز، ریچارد، بوردیو، ترجمه حسن چاوشیان و لیلا جو افشانی، تهران، نی، (۱۳۸۵)
- ۱۳- جوادی آملی، عبدالله منزلت عقل در هندسه معرفت دینی، تنظیم احمد واعظی، قم: اسرا (۱۳۸۷).
- ۱۴- چاوشی، حسن، اباذری یوسف، از طبقه اجتماعی تا سبک زندگی، مجله نامه علوم اجتماعی، (۱۳۸۱)
- ۱۵- حر عاملی، محمد بن حسن، وسایل الشیعه الی تحصیل مسایل الشریعه، تحقیق: عبدالرحیم ربانی شیرازی و محمد رازی، بیروت، دار احیا التراث العربی، ۱۴۰۳ ق
- ۱۶- حسن زاده اصفهانی، فاطمه، صالح زاده، اکرم، حسن زاده اصفهانی، محبوبه، مقاله بررسی تأثیر سبک زندگی اسلامی بر پیشگیری از جرم، همایش ملی سبک زندگی، نظم و امنیت (۱۳۹۴).
- ۱۷- خراسانی، محمد جواد مهدی منتظر (عج)، قم: بنیاد پژوهشهای فرهنگی نور الصفا (۱۳۷۸).

- ۱۸- خلیلی، رضا، مهاجرت نخبگان، پدیده ای اجتماعی با موضوع امنیت ملی، فصلنامه مطالعات راهبردی، سال پنجم، شماره سوم (۱۳۸۱)
- ۱۹- خوانساری، جمال، شرح غررالحکم، انتشارات دانشگاه تهران
- ۲۰- خوش نویس، ناهید، رساله و سبک زندگی، ماهنامه روابط عمومی ایران، (۱۳۸۹)
- ۲۱- خوشفر، غلامرضا، «بررسی عوامل موثر بر حفظ، ایجاد و گسترش امنیت اجتماعی»، اطلاعات سیاسی-اقتصادی، شماره ۱۶۴-۱۶۳: ۱۴۸-۱۵۵. (۱۳۸۶)
- ۲۲- دوان شولتز، ترجمه یحیی سید محمدی، نظریه‌های شخصیت ویرایش سوم، تهران، موسسه نشر و ویرایش (۱۳۸۶)
- ۲۳- ذکاوتی، محمد سعید، جوانان، بدن و فرهنگ تناسب، فصلنامه تحقیقات فرهنگی، (۱۳۸۷)
- ۲۴- ذکایی، محمد سعید، فرهنگ مطالعات جوانان، تهران، موسسه انتشارات آگاه (۱۳۸۶)
- ۲۵- ذکایی، محمد سعید، خرده فرهنگ سبک زندگی و هویت، ماهنامه رشد آموزش علوم اجتماعی، شماره ۲۰ و ۲۱ (۱۳۸۱)
- ۲۶- راسل، جورج (۲۰۰۸) شرایط قدرت تبیینی سبک های زندگی، بررسی جامعه شناسی اروپا
- ۲۷- رستمی، رضا، وبسمرادی، اکبر، حاجی پور، سید علی، نقش سبک زندگی اسلامی در تامین امنیت اجتماعی، دانش انتظامی کرمانشاه، (۱۳۹۲)
- ۲۸- رسولی، محمدرضا، بررسی مولفه های سبک زندگی در تویی تجاری تلویزیون، مجله علوم اجتماعی (۱۳۸۲)
- ۲۹- سید محمدرضا موسوی، دکتر مهدی جوهری، محمد قنبری، بررسی تأثیر پذیری امنیت اجتماعی از سبک زندگی اسلامی، فصلنامه دانش انتظامی زنجان (۱۳۹۵)
- ۳۰- صدیق سروستانی، رحمت الله حاشیه نشینی و پیامدهای امنیتی آن، دو ماهنامه علوم انتظامی، شماره ۲۶ (۱۳۷۵).
- ۳۱- صفار هرنندی، سجاد، سبک زندگی چند سال دارد؟ تاریخچه تولد مفهوم سبک زندگی در علوم اجتماعی، مجله سوره اندیشه، آذر و دی ماه، (۱۳۸۹)
- ۳۲- ضیاء الدینی، محمد حسین، تبیین الگوی سبک زندگی جامعه اسلامی در منظومه فکری مقام معظم رهبری و نقش آن در نظم و امنیت، فصلنامه دانش انتظامی کرمان، شماره ۲۸ (۱۳۹۸)
- ۳۳- عبدالرحیمی، محمد، سبک زندگی پلیس اسلامی - ایرانی، تهران: دانشگاه علوم انتظامی امین، چاپ اول (۱۳۹۶)
- ۳۴- عظیمی، لیلا، بررسی تاثیر رسانه های جمعی بر سبک زندگی، رساله دکتری، استاد راهنما: غلام عباس توسلی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد علوم و تحقیقات، (۱۳۸۵)
- ۳۵- علی احمدی، فاطمه عباسی، چیستی و چرایی مفاهیم سبک زندگی، نظم و امنیت در متون اسلامی، فصلنامه دانش انتظامی زنجان، (۱۳۹۴)

- ۳۶- علیرضا جزینی، علی عباسی کسانی، محسن پناهی، تأثیر سبک زندگی اسلامی در پیشگیری از جرم و آسیب های اجتماعی (با تأکید بر نقش نماز)، فصلنامه مطالعات اسلامی آسیب های اجتماعی، دانشگاه شاهد (۱۳۹۸)
- ۳۷- عمید، حسن فرهنگ فارسی عمید، چاپ دهم، تهران: نشر امیر کبیر (۱۳۷۶).
- ۳۸- عیوضی، غلام حسین، دین و جامعه، تهران، چاپخانه حیدری (۱۳۷۷).
- ۳۹- فاضلی، محمد، مصرف و سبک زندگی، قم: صبح صادق، (۱۳۸۲)
- ۴۰- فدایی شهری، غلامرضا، نقش پلیس مکتبی در پیشگیری از ناهنجاری ها و آسیب های اجتماعی، مجموعه مقالات پلیس امنیت مردم، مشهد (۱۳۸۶)
- ۴۱- فصیحی، امان الله و همکاران، شاخص های سبک زندگی اسلامی، انتشارات موسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی (۱۳۹۴)
- ۴۲- قاسم انوری، حسن عباس زاده، رتبه بندی مولفه های سبک زندگی و تاثیر آن بر احساس امنیت اجتماعی، فصلنامه دانش انتظامی زنجان (۱۳۹۵)
- ۴۳- کاویانی، محمد، کمی سازی و سنجش سبک زندگی اسلامی فصلنامه روانش شناسی و دین، سال چهارم، شماره دوم (۱۳۹۰)
- ۴۴- گیدنز، آنتونی، ترجمه علی اصغر سعیدی و یوسف حاجی عبدالوهاب، جهان رها شده، تهران، علم و ادب، (۱۳۸۷)
- ۴۵- گیدنز، آنتونی، تجدد و تشخیص، ترجمه ناصر موفقیان، چاپ دوم، تهران، نشر نی (۱۳۸۲)
- ۴۶- گیدنز، آنتونی، جامعه شناسی، ترجمه منوچهر صبوری، تهران، نشر نی (۱۳۸۳)
- ۴۷- گیدنز آنتونی، مسایل محوری در نظریه اجتماعی، ترجمه محمد رضایی، تهران، سعادت، (۱۳۸۴)
- ۴۸- لیبست، مارتین سیمور، و دیگران، ترجمه جواد افشار کهنجامه شناسی، قشرها و نابرابری های اجتماعی، مشهد، نشر ویرایش (۱۳۸۱)
- ۴۹- مجلسی، محمد باقر بحارالانوار، بیروت، موسسه الوقا (۱۴۰۴ ه ق).
- ۵۰- مجید محمد ولی، امیر رضایی، بررسی تاثیر عملکرد پلیس بر احساس امنیت اجتماعی شهروندان و انتخاب سبک زندگی در جامعه، فصلنامه علمی پژوهشی مطالعات امنیت اجتماعی شماره ۶۱، (۱۳۹۹)
- ۵۱- محمدی ری شهری، محمد، میزان الحکمه، قم، موسسه حدیثی، (۱۳۸۷)
- ۵۲- محمدی، فرهاد سبک زندگی ایرانی - اسلامی و تأثیرات آن در امنیت اجتماعی فصلنامه دانش انتظامی یزد شماره ۱۹ (۱۳۹۷)
- ۵۳- معین، محمد، فرهنگ فارسی معین، جلد اول، تهران، انتشارات نامن (۱۳۸۴)
- ۵۴- مقام معظم رهبری، مجموعه بیانات، قابل دسترسی در سایت [www.khamenie.ir](http://www.khamenie.ir)

- ۵۵- مولایی ساولی، هادی، زهره وند، محرم، احمدلو، سعید، تبیین مدل پیشنهادی امنیت اجتماعی بر اساس سبک زندگی اسلامی: نقش تعدیل گر سرمایه اجتماعی، فصلنامه دانش انتظامی پلیس استان مرکزی، سال پنجم، شماره ۲ (۱۳۹۴).
- ۵۶- مهدوی کنی، محمد سعید، دین و سبک زندگی، دانشگاه امام صادق، (۱۳۸۷)
- ۵۷- نوید نیا، منیژه، بررسی رابطه امنیت اجتماعی و سبک زندگی، فصلنامه مطالعات علوم اجتماعی، شماره ۴۱، (۱۳۹۳)
- ۵۸- نوید نیا، منیژه، گفتمان پیرامون امنیت اجتماعی، فصلنامه مطالعات امنیت اجتماعی، شماره چهارم (۱۳۸۵).
- ۵۹- نوید نیا، منیژه، «درآمدی بر امنیت اجتماعی»، مطالعات راهبردی، سال ششم، شماره اول: ۵۵-۷۶ (۱۳۸۲).
- ۶۰- نوید نیا، منیژه، «تحلیل رابطه امنیت اجتماعی و هویت ایرانی»، جامعه شناسی، سال دوم، شماره ۳: ۱۵۶-۱۳۱ (۱۳۸۵).
- ۶۱- وثاقتی، قاسم تدابیر و سیره های عملی امام علی (ع) در تامین امنیت اجتماعی، تهران: مرکز تحقیقات و پژوهش های ناجا (۱۳۸۰)
- ۶۲- ویلن، تورستن، نظریه طبقه تن آسا، ترجمه فرهنگ ارشاد، تهران، نی، (۱۳۸۵)
- ۶۳- هزارجریبی، جعفر، «احساس امنیت اجتماعی از منظر توسعه گردشگری»، جغرافیا و برنامه ریزی محیطی، سال ۲۲، شماره پیاپی ۴۲، شماره ۲: ۱۴۳-۱۲۱، (۱۳۹۰).
- ۶۴- هندری، ل، بی و دیگران، ترجمه فرامرز ککولی دزفولی و مرتضی ملانظر، اوقات فراغت و سبک های زندگی جوانان، تهران، سازمان ملی جوانان، (۱۳۸۳)
- ۶۵- یوسفی، محمدرضا، امیری، لیلا، مقاله حجاب کامل زن در سبک زندگی اسلامی، همایش ملی سبک زندگی، نظم و امنیت، (۱۳۹۴).